

Madjari s kulturnega stališča.

(Vprašanje ariških plemen.)

V preprostem članku pač ni možno tudi le dotakniti se vseh glavnih točk, katere spadajo v vprašanje o Madjarjih s kulturnega stališča, a spraviti je vsaj med Slovani to vprašanje na dnevni red, in to toliko bolj, ko se romanske in germanske skupine, najbolj iz političkih vzrokov, ne ganejo v tem pogledu.

Ne le Slovanom v obče, katerih se poleg Romuncev stvar dostaje neposredno, ampak tudi že Evropi v celoti, kljubu vsem prikrivanjem, je sedaj znano, da madjarska narodnost se je lotila zaresnega potujčevanja ostalih, in to pred vsem slovanskih narodov. Vse vrste madjarskega naroda so razvile tolik šovinizem, da trde kar naravnost, da v podkrepljenje madjarske državne ideje je treba raznaroditi druge narodnosti. Vladni organi pišejo v tem smislu ravno takó, kakor nezavisni listi; cerkveni ravno takó, kakor posvetni. Viši cerkveni dostojanstveniki se popolnoma zlagajo z raznarodujočo politiko gospodovalne stranke; ni več glasu med Madjari, ki bi ne odobral politike preziranja in pozitivnega tujčenja nemadjarskih narodnosti. To je dejstvo, ki se ne dá več prikrivati, in naj nemško pisani, v tujih službah delujoči židovski listi še toliko molče ali pa prevračajo dogodke, spadajoče pod to obče dejstvo.

Nasproti temu dejstvu se vsiljuje cela kopica prevažnih vprašanj, ki niso takó nedolžna, kakor bi mislil kdo, ali kakor misli Evropa v celoti, katera vsaj navidezno molči in spi nasproti madjarskemu šovinizmu. Tega evropskega molčanja in indiferentizma pa ne opraviči ne sedanja znanost o jezikih in pasmah, oziroma narodnih plemenih, ne kulturni interes ariške pasme, oziroma romanskih, germanskih in slovanskih plemenskih skupin in ne interes človeštva v obče.

Znanstvo o jezikih podreja madjarščino jezikom, ki so ostali med tremi glavnimi stopinjami na drugi stopinji razvitka, torej je jezik manj popolen, nego jeziki ariških plemen, h katerim spada romanska, ger-

manska in slovanska etnografska skupina. Jeziki teh plemen so najpopolniji, kar jih pozna človeštvo, in so torej najprimerniša in najbolj dovršena posoda za vse plode človeškega duha, katere izraža on z glasovi jezika.

Ako tujčijo Madjari ariška plemena, in naj se to godi tudi pri slovanskem plemenu, za katero se civilizacija evropska zmeni doslej najmanj, jemljejo oni tem plemenom boljši jezik ter ga zamenjujejo s slabšim, delajo torej nato, da bi devali plode človeškega duha v slabšo, v neprimernišo, nepopolnišo posodo, nego je ta, katero je vstvaril duh ariških ali, kakor pravijo, indoevropskih plemen. S tem dopušča evropska civilizacija, da se jeden del človeštva vsaj gledé na jezikovno posodo razvija — po rakovi poti; na to stran se dopušča napredek — nazaj, in to se dopušča za dobe proslavljanja darvinistiških teorij o prirodnem in vsem človeškem razvijanju! Pri tujčevanju Indoevropcejev med seboj ostaja jezikovna posoda pri zameni vsaj enakovrstna, na jedni in isti stopinji, pri mongolskih jezikih, h katerim spada madjarščina, pa kaj takega ni možno, in to je vsekakor na škodo človeškemu duhu, ker ta vendar ni razvil boljših jezikov zato, da bi jih čez tisočletja razvitka zamenjaval s slabšimi jezikovnimi posodami ali, če hočemo, tudi odejami, oblekami in oblikami.

Nadalje kaže ves doslej poznani človeški kulturni razvitek in razvoj, dokazuje tudi znanstvo o pasmah ali plemenih človeštva, da ariška plemena so najpopolnjša med vsemi drugimi, in temu odgovarja najviša dovršenost tudi stroja njih jezikov. Mongolska pasma v obče ni pri nobenem plemenu in narodu, podrejenem tej pasmi ali rasi, razkrilo toliko sposobnosti in dovršenosti, kakor ariška pasma; torej tudi Madjari se ne morejo po kulturni in v obče duševni zmožnosti vsporejati z Romani, Germani in Slovani. Ako po takem madjarski narod tujči te ariške skupine, in naj si bode, da tujči doslej najbolj Slovane, spravlja on oddelke ariških ple-

men na nižo stopinjo sposobnosti, dosledno tudi na nižo stopinjo možnega kulturnega razvoja; ako se dopušča mešanje plemenitiše krvi ariških plemen s krvjo oddelka mongolskega plemena, dovoljuje se s tem poslabšanje ariške krvi in poslabšanje vsega tega, kar drugače prihaja od te krvi. Madjarska kri sicer pridobiva s tem, ali do stopinje plemenitosti ariške krvi vendar se ne more zboljšati, in to kaže, da mešanje ariških plemen z mongolskim madjarske narodnosti človeštvo ne napreduje, ampak se v tem določenem obsegu ponižuje in slabša.

Evropa in vsa civilizacija, ki seza še čez meje evropske, proslavlja zakone o razvoju, navdušuje se za darvinistiške teorije, proslavlja napredek človeštva, oplemenjuje po novo razglašeni zakonih rastlinstvo in živalstvo, prezira pa te zakone, kolikor se dostaje mešanja neplemenite s plemenito krvjo med človeštvom! Ali je to doslednost praktičnih izvodov znanosti? Ali je ariškim plemenom tako malo do tega, da bi si ne kvarila ali slabšala krvi?

V resnici, madjarska narodnost, kolikor je nepomešana, ni sposobna za tako kulturo, kakoršno so vstvarila in nadalje razvijajo ariška plemena. Madjari, kar so razvili kulturnega, izvršili so vsled renegatstva ariških posamičnikov in vsled pomešanja z ariško krvjo, in ni z lepa več ironije, nego je bahanje o sposobnosti madjarski ali o samostalni madjarski kulturi. Kar je med Madjari proizšlo dostojnega, da se počeva kulturno, je v madjarsko obleko ogrneni plod duha ariških, na Ogerskem počevanih plemen. A pomisliti je, da vse to, kar prisvaja madjarska kultura sebi, vstvarilo bi se bilo mnogo popolniše, ako bi se bilo porodilo čisto, brez madjarskega vpliva, bodisi jezika, bodisi krvi. Madjarska narodnost se lepote s tujim perjem, katerega ne more ohraniti niti v tej pristnosti ali popolnosti, v kateri dobi in si prilasčuje isto perje. Da je to perje tuje ali pokvarjeno, to je uže dokazala znanost in dokaže še nadalje, in naj si to dejstvo še v toliki meri prezira internacionalna politika drugih narodov.

Slovanom je najbolj do tega, da razkrivajo, kaj je madjarsko, in kaj je po njih popačeno, in na to stran oni stvari poznajo bolj, nego drugi narodi, katerim pri madjarskem šovinizmu ne gre toliko do kože, kakor njim.

S tem, da evropska civilizacija prezira znanstvene zakone, proti katerim se zagreša madjarski šovinizem nasproti jeziku in krvi, sposobnosti in kulturi pred vsem slovanskega oddelka ariških plemen na Ogerskem, postavlja ta civilizacija sama sebe v veliko nasprotje. Ona, ki se ravna v moderni tehniki strogo po mehaničnih, fizikalnih in kemijskih zakonih, zanemarija tisto, njej tudi dobro znano tehniko, vsled katere se najlepše sovršuje ali popolnjuje stroj človeškega telesa in človeškega duha. Ta civilizacija dopušča poniževanje lastnih, popol-

niših plemen pod niža, manj plemenita plemena. Bodoča, nasproti sami sebi bolj odkrita civilizacija bode sedanjo evropsko civilizacijo z vsem pravom odločno obsojala zastran tega.

V bodoče se bode počtenejša civilizacija spodtikala tudi nad naslednjim protislovjem. Ona zve, da sedaj je zavlada v Evropi, oziroma tudi v Ameriki, takó zvani antisemitizem; ta antisemitizem ali, bolje antijudaizem, je v resnici vsaj nekoliko uže na boljšem stališču, nego v srednjem ali starem veku. Sedanji antisemitizem, kolikor je razsvetljen, opira se na znanstvo o pasmah in plemenih, in s to pomočjo izvaja ukrepe k postopanju nasproti Židovstvu.

Isto znanstvo je podelilo tudi pomočke v razločevanje med pasmami in plemeni teh pasem v obče; ono razločuje med ariškimi skupinami in Mongolci takisto dobro, kakor med Arijci in Zamorci, torej tudi med krvjo in kulturo in jeziki viših in nižih pasem ter plemen in narodov teh različnih pasem.

Bodoča popolniša civilizacija bode vprašala: Kako je to, da se je v sedanji čas razvijal in razvil jedino plemenski antisemitizem, v tem ko se je popolnoma prezrl za ariška plemena takisto važen *antimongolizem*, ali v pogledu jedino na Avstro-Ogersko, kakó se je mogel istodobno zanemariti *antiugrizem* ali *antimadjarizem*?

Popraševali bodo potomci Angležev, ki se toliko zanimajo za ruske Žide, kakó so mogli v sedanji dobi isti Angleži prezirati, da madjarizem ali madjarski šovinizem kvari kri Arijcev, h katerim se prištevajo Angleži sami. Njih potomci se bodo čudili, da so sedanji Angleži tisti ariški narod, ki je zakrivil, da ni rešeno mongolsko vprašanje tudi na Turškem, in da oni celó tudi pozitivno podpirajo turški mongolizem v Evropi proti slovanski skupini ariških plemen.

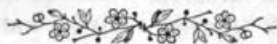
A kar se dostaje Nemcev, bodo njih potomci se posebno sedanje nemške liberalne stranke in nacionalne šoviniste obsojali, da zaščičajo mongolski madjarizem ne le proti Slovanom, ampak nekoliko celó proti Nemcem, na Ogerskem naseljenim; obsojali bodo se posebno nemške nacionalse, ki vidijo v Židih niže pleme, v mongolskih Madjarih pa prezirajo podobno plemensko nizkost in zaradi političkih dobičkov celó zaščičajo madjarizem in podpirajo antislavizem proti plemenu, katero stoji po krvi in sposobnostih in tudi kulturnih plodih na isti stopinji, kakor romansko ali germansko pleme. Doslej so se razun slovanskih narodov pospeli zaresno jedino Romunci in na zunaj romunski dijaki, ki so pobijali in pobijajo madjarski šovinizem, v tem ko je idealizem nemških dijakov popolnoma obtičal v svoji znanosti o plemenih nasproti Madjarom. Slovani poznajo političke vzroke, zakaj da molčé Nemci v obče, njih stranke in njih dijaštvo nasproti potujčevanju slovanskih narodov in romunske narodnosti po Madjarih; ali zaradi tega imajo vendar pravo, povzdigniti glas, da vsaj z znanstvenega

in kulturnega stališča razkrijejo sedanji civilizaciji, kakó se plemenitiša kri ariških oddelkov slabša in kviri z mongolsko krvjo na Ogerskem, in kakó se vsled tega izgubljajo sposobniše ariške sile za občo in človeško kulturo.

Slovani v boju z madjarizmom branijo sicer neposredno in najprej svojo kri in svoje sposobnosti; posredno pa branijo sorodne in ravnopravne sile ariške kulture in civilizacije. Ariška plemena imajo skupen interes, da se ne uničujejo med seboj, ker so jedino ona, ki morejo povzdigniti človeška plemena v bodočnosti; a vsled tega imajo tudi skupno zadačo in človeštveno dolžnost, da se upirajo uničevanju ali tudi samo kvarjenju krvi pojedinih oddelkov svojih plemen. Ako je antimitizem opravičen, da uže vsled prirodnih zakonov varuje nepomešano kri s hebrejskimi Semiti, je znanstveno in z zgodovinskimi dejstvi takisto utrjen antimongolizem, v našem slučaju, antimadjarizem. Slovani, ki se upirajo madjarskemu šovinizmu, boré se ne le za same sebe, ampak za ariška plemena v obče in s tem za boljše človeštvo. Ta resnica je važna dovolj, da bi jo razum Slovanov poštevali vsaj ti oddelki ariških skupin, kateri nimajo neposrednih interesov, zaščiti madjarski šovinizem in s tem postavljati se v nasprotja z znanstvenimi in kulturnimi zakoni in resnicami.

Slovanom Evropa toliko rada očita, da so tu pa tam pomešani s krvjo nižih plemen; kar je v tem resnice, je krivo to, da so se kot vstočni stražniki zapadne Evrope izpostavljali opasnostim za isto Evropo; zato bi jim poslednja morala biti hvaležna; ali pa hoče ista Evropa slovanskim narodom poplačevati hvaležnost s tem, da mirno gleda še nadaljnje njih poniževanje po nižih plemenih? Ali hoče Evropa po madjarski preoblečene, t. j. po madjarizmu potujčene slovanske oddelke nekdanj preganjeni iz Evrope pod firmo pomešanih Madjarov, potomcev nekdanjih nomadov? Pri sedanjem položaju ne ostaje Slovanom drugega, kakor da se boré proti temu, da bi niže pleme vsiljevalo jim slabši jezik in dolivalo jim slabše krvi v lastno, po jeziku, krvi, sposobnostih in uže vstvarjeni kulturi boljše pleme, istородno in istovrstno, kakoršno je romansko in germansko pleme. Od Evrope jim je pri tej borbi za višo kulturo in civilizacijo pričakovati ravno takó malo hvaležnosti, kakor v prošlosti: tolaži naj jih zavest, da se ne boré samo za se, ampak tudi za svoje bližnje, za ariške sosedé in za človeštvo, in zgodovina, če je bila doslej krivična, ni obsojena, da bi vedno molčala o zaslugah ali jih tolmačila krivo; saj verujemo tudi v njen napredek, v napredek nje razsodnosti.

F. P.

Ob Tržaških volitvah.

Volitve za mestni zastop Tržaški, ki predstavlja zajedno deželni zastop za Trst in njegovo slovensko okolico, se bodo vršile od 29. maja do vključno 11. junija t. l. Kdor pa hoče zvedeti, kakega značaja je Trst, ne bode čakal na rezultat volitev, ampak opazoval bode gibanje pred volitvami; rezultat utegne zaviseti od naključij ali od kakega umetnega združevanja, v tem ko pojavljenja pred volitvami svedočijo z neoprovrgljivimi dokazi o duhu naseljenja. Na zunaj hočejo od interesovanih strani stalno in dosledno nekako prikrivati, kaka je prav za prav v Trstu, in le vsled tega pričenjajo vselej ob teh volitvah ukrepati in truditi se takó, kakor bi bilo v Trstu drugače, kot pa je dejanski.

Kakor znano, je v Trstu in okolici poštevali jedino italijanski in slovanski, specijalno slovenski živelj; Nemci imajo v mestu le krepko naselbino, sestavljeno bolj iz nestalno nastanjenega državnega uradništva, po tem nekoliko iz trgovcev. V mestu vedejo se pa stranke tudi ob teh volitvah takó, kakor da bi živeli tukaj jedino Italijani, le Italijane so vsaj umetno tudi to pot razkrojili na dva tabora, takó da se na zunaj poleg gospodovalne liberalne ali progresistiške stranke predstavlja tudi takó zvana konservativna ali nasproti irredentovskim elementom tudi patrijotiska stranka. Slovenci in Nemci naj bi bili dobro le zato, da bi pomagali jedni

teh dveh italijanskih strank, in sicer konservativni, katera kaže uže s tem, da je šibka, in je v resnici sama od sebe onemogla.

Na zunaj ste prijaviли obe stranki svoje programe, konservativna v pogledu na poslednji (IV.) razred celó več programov. Programi obeh strank imati skupno to da povdarjati italijansko narodnost, in to svedoštvo dajejo konservativni stranki celó listi progresistov samih. Skupno imati tudi to, da se celó konservativna stranka ogiblje vsega, kar bi moglo po duhu in načelih zadeti ali razžaliti gospodovalno stranko. Patrijotizma v smislu gojenja avstrijskega in dinastiškega duha in državnih interesov tudi v izjavah patrijotiske stranke ne zaslediš. Razločevati se hočeti obe stranki jedino pri postopanju za ekonomiske interese, in tu bi konservativna stranka, ko bi prišla do krmila, vsaj na zunaj ne prezirala domačih uradniških in delaynih sil, kakor progresisti, ki predrzno podeljujejo zaslužek tujcem, prišedšim iz Italije, zanemarjajo na to stran pa celó širše množice, ki se prištevajo domačim Tržaškim Italijanom.

Nasproti Slovencem in slovanskemu živiju v obče ste obe stranki jednaki; konservativna, tudi ko bi štela posamičnike, ki bi hoteli biti pravičnisi, nima pa poguma v celoti, da bi tudi samo imenovala, kaj li še podpirala slovansko naseljenje ne le okolice, ampak tudi

mesta, v katerem je takisto zastopano v velikem številu, se posebno pa v širših množicah delavcev, malih trgovcev in obrtnikov, dasi imajo Slovani tu tudi velikih trgovcev.

Konservativna stranka je nasproti gospodovalni také maloštevilna, da more delovati le s pomočjo drugih, torej Slovanov, Nemcev in vlade, in progresisti jo imenujejo ob sedanjih volitvah naravnost vladno stranko. Med Nemci ima se posebno uradnike za pomočnike, ako je vladi do tega, da bi se obstanek te stranke zasvedočil vsaj na zunaj, in letos se še posebe kaže, da je deželni vladi mari za zasvedočenje te stranke. Letos je vsled reklamacij dobilo mnogo častnikov iz srede mornarice volilno pravo, in to je najbrže učinilo, da je konservativna stranka Slovence in Slovane v obče še laže prezrla na svojih programih. Od začetka, ko jej še ni bilo znano, da se jej volilci utegnejo pomnožiti po uradnikih, je poskusila konservativna stranka približati se Slovincem vsaj v pogledu na zadnji volilni razred; pozneje pa je napravila najbrže ugoden račun za se in je razglasila program, s katerim je s pozitivnim in izključnim zaščiščanjem italijanstva odbacnila od sebe slovansko sopomoč. Za poslednjih dnij pa jo je začelo skrbeti, ker ni nalovila privatnim potom še dovolj slovanskih volilcev na svojo stran, in začela se je bila zopet pogajati s posredniki slovenskega polit. društva A s kakim programom je prišla ta stranka k Slovincem? *Z nobenim!* Prosila je Slovence, da bi jej pomagali — na kredit, t. j. brezuslovno, brez vsake veljavne obveze, in razkila je toliko slabost svojih sil, *da ni mogla in ni smela* privoliti niti v najpohlevniše, v državnih osnovnih zakonih utrjene zahteve Slovencev.

Kredit pa je ta také zvana patrijotiška stranka izgubila pri Slovincih v prošlosti, ko so jej lehkoverno pomagali zato, da ni držala besede; kredit gledé na prošlost je izgubila celé pri Tržaškem oficijoznem nemškem glasilu, ko je njeno delovanje obsodilo blizu jednako, kakor gospodovalno stranko. Konservativne stranke ne more noben pazljiv opazovalec smatrati zaresnoj niti v sedanjosti; ona se prav čisto nič ni pripravljala na to, da bi se okrepila; ona je imela se posebno zadnje desetletje čas za premišljevanje in organizovanje; a niti jednega glasila si ni zasnovala, brez katerega ni možno zlasti v Trstu vzgajati občinstva italijanskega, katero je prek in prek pod vplivom novin in socijalnega gibanja gospodovalne stranke. Konservativna stranka po takem ni pokazala še nikdar zaresne volje, da bi se hotela okrepiti, in kar se dostaje organov, ki so blizu njej, je povdarjati, da ti organi tudi ob sedanjem gibanju ne prenehajo pisariti o slovanskem življu po starem svojem običaju, ki se v ničemur ne razločuje od ščuvanja in preziranja po listih, ki so izključno v oblasti progresistov.

Konservativna stranka ni storila še nobenega zaresnega koraka, ki bi kazal na zaresno pripravljanje

za bodočnost in nato, da bi delovala na preobračanje sedanjega položaja, torej tudi na zboljšanje v avstrijskem, dinastičnem duhu; in ona ni podpirala nikdar zares patrijotiških elementov, in te bi si bila vzgojila celé v italijanskih masah, ko bi le bila začela delovati kedaj kot zaresna stranka.

Italijanske, v Avstriji, specijalno v Trstu rojene množice se pritožujejo zastran slabega in strankarskega in celé nepatrijotičnega gospodarstva gospodovalnih progresistov, ravno také, kakor čutijo to gospodarstvo in poleg tega še brutalno nacijonalno preziranje tudi Slovinci v okolici in mestu. Uže potreba, da bi prišlo mestno gospodarstvo v boljše roke, bi bila morala vstvariti zaresno avstrijsko stranko, katera bi se bila mogla zadnjega desetletja s pomočjo slovanskega življa in nemške naselbine okrepiti in pospeti do pravične gospodovalne stranke.

Postopanje konservativne stranke v Trstu je na zunaj v resnici otročje, a nedolžno vendar ni, ker hoče metati pesek v oči onim krogom, kateri so navajeni poštovati drugod in pri drugih narodnostih konservativne stranke važnimi, zaresnimi strankami, v tem ko hoče konservativna stranka v Trstu prikrivati še na dalje staro gnjilav. To je pa škodljivo obćim, državnim in dinastičkim interesom, kakor je pogubno slovanskemu življu, kateri, naj to verujejo ali ne, vendar v resnici zaščišča na Tržaškem, kakor na Primorskem v obče, v vseh svojih delih ne le svoje narodne, ampak ravno s temi, zajedno in nerazdružljivo tudi državne in dinastiške interese.

Gibanje ob sedanjih volitvah je z nova pokazalo, kak duh veje v Trstu, kakega značaja so oni deli, kateri se nočejo prištevati gospodovalni stranki. Slovanom Tržaškim je to gibanje zopet dokazalo, da za nje in za državne interese pojdejo stvari staro pot, da se ne zboljša nič, in naj bi bil rezultat volitev še toliko ugoden také zvani konservativni stranki.

Ne ta rezultat, ampak to, kar se razkriva in vrši sedaj, pred volitvami, kaže pravi značaj mišljenja in duha italijanskega življa, specijalno moči gospodovalne stranke v Trstu. Poslednja se posmehuje konservativni stranki, ker jej je dobro znana njena šibkost in neodkritosrčnost, in tudi ko bi formalno zmagala konservativna stranka, vedó progresisti dobro, da so oni oblastniki, ki gospodujejo tudi nad mišljenjem malone vsega italijanskega naseljenja, in to, to je, kar odločuje, ne pa momentauno lovljenje glasov, da bi spravila konservativna stranka svojih kandidatov v Tržaški zastop.

Pravi patrijoti Tržaški ne bodo slepili na zunaj in na zgorej s slepilnimi rezultati konservativne stranke; ta je doslej v Trstu brez tal, brez fundamenta, brez vsakega vpliva na naseljenje, in tudi ko bi ona formalno premagala progresiste, bi ostali poslednji še vedno gospodovalci nad mišljenjem ogromne večine italijan-

skega prebivalstva, in konservativna stranka bi morala še le začeti zaresno pripravljati si tla. Drugače bi tudi pri njenem formalnem gospodstvu ostalo vse pri starem, ali pa bi se še poslabšale stvari, kolikor bi zavladata neodkritost in hinavščina nad odkritostjo in pogumno-stjo gospodovalne stranke.

Slovani so sedanje gibanje in razvijanje ob volitvah na tanko opazovali in v svojem, kakor državnem interesu ne bodo molčali več, ako se bode rezultat bližajočih se volitev opisaval in označeval neresnično in

slepilno. Slovani vedó, pri čem da so pri teh volitvah; udeležijo se jih, da storijo po svoji vesti svojo patrijotičko dolžnost; ta dolžnost pa glasno kliče volilcem: glasujte v smislu, da pride do preobrata, do zboljšanja za državo in za poštene in lojalne življe naseljenja! Slovenski in slovanski volilci, udeležite se v vseh razredih vsi volitve, ker gre ravno za preobrat in za Slovane še posebno tudi za dokaz, da račun brez njih poštevavanja ne dovaja do zmage zares lojalne avstrijske stranke v Trstu.

Iz poezij M. J. Lermontova.

М о л и т в а.

Я Матерь Божія, нынѣ съ молитвою
Предъ твоимъ образомъ, яркимъ сіяніемъ,
Не о спасеніи. не передъ битвою,
Не съ благодарностію, иль покаяніемъ,

Не за свою жюлю душу пустынную,
За душу странника въ свѣтѣ безроднаго, —
Но я вручить хочу дѣву невинную
Теплой заступницѣ міра холоднаго.

Окружи счастіемъ душу достойную;
Дай ей сопутниковъ, полныхъ вниманія,
Молодость свѣтлую, старость покойную,
Сердцу неалобному миръ упованія.

Срокъ-ли приблизится часу прощальному
Въ утро-ли шумное, въ ночь-ли безгласную,
Ты восприять пошли къ ложу печальному
Лучшаго ангела душу прекрасную.

Izvirnik.

M o l i t e v.

Jaz, Mati Božija, Tebi z molitvijo
Pred Tvojo sliko, prejasno bliščečo se,
Ne o zveličanju niti pred bitvijo,
Ne da kesam se, ni z dušo hvalečo Te.

Molim ne za-se se, grešnik posvetni le,
Ne za popotnika, tu osamelega:
Preporočil bi rad dekle nedolžno vse
Topli zastopnici sveta prehladnega

Srečo obilno daj duši dostojni tej,
Daj jej sopotnikov, polnih prijaznosti,
Mladost cvetočo daj, starost pokojno jej
Mirno naj nada se v srca hvaležnosti.

Ako približa se čas odhajanja,
V jutro li šumno bo, v noči li tiho bo,
K postelji pošlji Ti v hip tugovanja
Svetlega posla, da dušo odnese to.

C.

М о л и т е в.

Яз, Мати Божія, Тебѣ з молитвѣмъ
Предъ Твоею слико, преясно блищащо са,
Не о звеличаню, нити предъ битвѣмъ,
Не да кесам са, ни з душо хвалащо та.

Модим не за-са са, грѣшникъ посвѣтний ле,
Не за попутника, ту осамелега:
Препорѣчил бы рад дѣкла недолжно все
Топлѣ застѣпницѣ свѣта прехладнега.

Срѣчъ обилнѣ дай души достойнѣ теи,
Дай ей сопутниковъ, полныхъ приязности,
Младостъ цвѣтѣчѣ дай, старостъ покойнѣ ей
Мирно най нада са в срѣца хвалежности.

Ако приближа са часъ одхайанія
Въ утро ли шумно бѣ, въ ночь ли тихѣ бѣ,
Къ постельи пошлѣ Ты въ гипъ тѣгованія
Светлега посла, да душѣ однесе тѣ.

Лажурскій.

S p o m i n i.

Še gledim te, drago malo dete:
K meni urno, radostno skakljaš,
Prosiš, na kolena naj bi vzela te.
Očice se ti iskré, smehljaš
Sladko se in prosiš mene čaja,
Grabiš žličico in čašico
In sladkor, da bo pijača slaja:
Srčeš, cmokaš, kimaš z glavico.

Rasla si, in hitro se razcvela!
Ples igra, mlado srce igra
Tebi: prvič tu si se razvnela,
V radosti duhtiš ti, rožica.
Bčelice si cvet obletajo,
V radosti spomladni si buče:
Govore sladko, sladko obetajo,
Cvet pomladni tebe vsi slavé.

On ne slavi te; srce hitreje
Bije ti, ko z njim se zavrtiš.
Srce je polneje in topleje:
Srečna si, od sreče se rudiš. —
Z njim si tudi pred oltarjem stala,
Belocveten bila si tu cvet.
Slajše njemu si cvela, dišala,
Nego cvetje, kar ima ga svet. —

Dete ljubo ti se je smehljalo,
Za roke lovilo te, obraz,
In od radosti kričé skakljalo:
Tu sem srečo sladko videl jaz!
Žarki sreče te so zasijali,
In ogreli mi srce. Verjel
V srečo sem, in vere mi izgnali
Niso zlobneži ni strup njih strel. —

Tiho v sobi sveče so gorele,
Tiho blede plamen je migljaj,
A cvetlice težko so duhtele:
S težkim srcem v sobi jaz sem stal.
Saj najlepši cvet je bil ovenel,
Veselih oči, srca več ni.
Radost mi na dolgo je ogrenil:
Saj si tiho v grobu spala ti!

—st—

Pipa tobaka. — Трубка табану.

Napisal Josip Jurčič. — Переводъ со словинскаго М. Хостиника.

II.

Mlada žena opazi, kakó po ljubem možu vse gori. Vender misli, da je zdaj čas za odločni boj proti pipi in za zmago.

„Ne nehaš, da kedaj še kaj zažgeš“, pravi. „Meniš, da moraš tako neumen biti, kakor vidiš druge bedake, ki denar mečejo, da kurijo to smrdljivo listje. Jaz tega trpeti ne morem. To ti povem danes za vselej.“

Gospodu Slamniku so migala ustna, hotel je tudi on izgovoriti svojo zastavno besedo danes za vselej; a bodi si, da ga je preveč trla jeza, ali da ni mogel ubrati prave besede, zinil še ni nobene. Tudi utegnil ni, kajti Doroteja je vstala, pomeknila dete više na prsi in kričala:

„Jaz te kar videti ne morem poleg sebe s tobakovo pipo. Od danes se ti je odvaditi; ne kaditi ni doma ni nikjer!“

Zdaj je bil konec njegove potrpežljivosti. Zarudi se, klobuk nazaj pomakne in z kazalcem trikrat potrka ob klop, rekoč:

„Jaz bodem delal, kar bodem hotel jaz, več!“

Take upornosti še ni bilo nikdar v njem ves čas blaženega zakona. To je tudi žena videla in ni kakor po navadi mnogo besed in govora proti njemu postavila v boj, nego po kratkem pomisleku rekla samó:

„Je uže prav!“

Ali kako so bile izgovorjene te tri besedice! Ne samo, da so izrekale baš nasprotje pomena svojega, bile so samosvestno pozivljanje, da prihodnost pokaže, čegava volja je močnejša.

„Prav, prav, prav!“ — vpije zato Slamnik srdit. „Kar bodem hotel, in kadar bodem hotel, in kolikor bodem hotel. Kaj misliš, kdo sem!“ In pogumno vstane, gre pobirat ubito pipo in mrmraje odhaja po poti od hiše. — Še ko je tako daleč bil od svoje žene, da ga uže ni bilo slišati, govoril je sam s seboj. Žena pak je sela na klop, položila dete tako trdo v naročaj, da je zavečalo, in po obrazu njene ocele lepote so pridrle solze ženske jeze. Sklene maščevati se nad njim, ne podati se, zdaj uže celó ne, nalašč ne!

Slamnik je bil vzgled zmernega in z malim zadovoljnega moža. Zapravljivosti ni bilo v številu njegovih slabih svojstev. V krčmi ga torej niso poznali za pivskega brata. Zlasti kar je bil oženjen, držal se je doma in posla. A danes je tako delalo v njem, da je brez prave volje in brez preudarka zavil po potu mnogih, nezadovoljnih zakonskih mož, k vinu, pri katerem je sedel ves dan, do trde noči. Govoril ni z nikomer, mislil

II.

Увидавъ, что въ возлюбленномъ супругѣ все бурлитъ, молодая жена сообразила, что именно теперь насталь благоприятный моментъ дать трубкѣ генеральное сраженіе и одержать надъ нею блистательную побѣду.

Еще пожару надѣлаешь, кричала она сердито. Ду маешь, другіе жгутъ эту мерзость и бросаютъ деньги на вѣтеръ, это и ты должень! Я не потерплю этого! Знай это разъ навсегда!

У Сламника губы пришли въ волнообразное движеніе: онъ хотѣлъ отразить нападеніе и разъ навсегда сскрушить супостата! Не тутъ-то было! Гнѣвъ ли сдавилъ ему горло или же онъ не могъ сразу подыскать необходимаго слова, но онъ молчалъ. Да и говорить было некогда, потому что Доротея порывисто встала, подвинула ребенка выше на грудь и кричала:

— Видѣть я тебя не могу возлѣ себя съ этой вонью въ аубахъ. Помни, отнынѣ навсегда не курить ни дома, ни въ полѣ, — нигдѣ!

Тутъ терпѣніе Сламника лопнуло: онъ побагровѣлъ, сдвинулъ шляпу на затылокъ, стукнулъ три раза пальцемъ о скамью и сказалъ:

— Я буду дѣлать что я хочу, поняла?

Такого упорнаго и рѣзкаго тона жена за все время ихъ счастливаго брака ни разу не слыхала; поэтому потокъ ея словъ вдругъ остановился; немного подумавши, она только отчеканила:

— Хорошо!

Но какъ звучало это слово?! Оно было сознательнымъ вызовомъ на отчаянный бой: будущее, молъ, покажетъ, кто изъ насъ двухъ сильнѣе.

— Хорошо! хорошо! хорошо! кричалъ расхидившія мужъ. Что я захочу, когда захочу и сколько захочу, и — баста!

Онъ принялъ гордый видъ, быстро всталъ, собралъ съ благоговѣніемъ куски разбитой трубки и степенно зашагалъ въ направленіи отъ дома. Жена опять сѣла на скамью, положила дитя такъ порывисто на колѣни, что оно зашачало, и по отцвѣтшимъ щекамъ полились слезы чистѣйшей злобы. Она рѣшила отомстить мужу, не покориться, теперь еще больше не покориться, чѣмъ прежде, нарочито не покориться!

Сламникъ былъ образецъ супруга, скромнаго, довольствующагося малымъ. Въ числѣ его дурныхъ качествъ мотовства не встрѣчалось. Никто никогда не видалъ его въ кабакѣ. Особенно съ тѣхъ поръ, какъ онъ женился, онъ все сидѣлъ дома и занимался дѣломъ. Но сегодня въ немъ такъ клокотало, что онъ почти безъ сознанія свернулъ на дорогу многихъ недовольныхъ супруговъ: цѣлый день, до поздней ночи, сидѣлъ онъ въ кабакѣ.

je o stvarih, kakor so bile. Do danes ni čutil, kako svojeglavna je žena, kako se mora povsod in vselej udajati njeni volji. To ga je začelo peči, in hladil si je srce s pijačo. Ljudje okoli njega sedeči so takoj opazili, da mu nekaj ni po godi, in težavno jim ni bilo uganiti, da se je z ženo razprl. Ker je jeden dovtipnežev udaril na to struno, menil je Slamnik, da uže ves svet govori o njem in njegovi nesamostojnosti. To je bilo olje v ogenj.

Noč je bila, ko je koračil domov z jako opletalno nogo, nejasno glavo, in novo pipo v zobeh držeč. Mesec mu je hudobno kazal svoje rožičke, zvezde so mu plesale pred očima. Pogum in odločnost sta se mu bila vselila v srce in izmišljen je imel hud govor, katerega bode slišala, samó ako zine.

Takov pride domov. Pred pragom malo postoji, nehoté poseže po pipi, premišljuje, ali bi jo spravil ali ne. Ne! — Na pragu se spotakne in zavé, da je vendar malo preveč pil. To ni prav, žena bode divja. Sitno je pač.

V sobo stopivši ni bil Slamnik pozdravljen, a tudi ne ozmerjan. Čisto preko svoje navade se ni žena zanj niti zmenila. Nosila je najresnejši obraz, kolikor jih je poznal na njej, in kakor bi se nič ne bilo zgodilo, niti ugovarjala ni, da je on tak predrzen in izjemoma puši nocoj celó v sobi.

„Saj vender ni tako napačna“, misli si on in se začinja sramovati maščevalnih svojih namenov. Hitro vtakne pipo v žep. Nekaj celó mehkega mu okoli srca leže, večkrat pogleda po njej: zakaj ne govori? Baš zdaj je čutil potrebo razgovoriti se z njo. V več rečeh je bil sedaj pripravljen miren biti in podati se, da bi le začela. Otrok se v drugi sobi vzbudi, ona odide tja; obsedi sam. Nazaj je ni. Moral je on začeti, pokliče jo; ona pride.

„Zakaj ne govoriš z menoj? — vpraša jo in precej njegovega poguma se razkadi.

Namesto odgovora začuje Slamnik glasan jok in vidi, kako ženi izmed prstov, ki jej pokrivajo obraz, tekó debele solze. Posamezni, v ihtenji zatirani stavki Slamnika poučé, kako nesrečna je njegova žena zaradi njegove svojeglavnosti in njegovega zametovanja vsega, česar ona želi in prosi; kako nelepo je, pustiti jo ves dan samo doma, in v takem stanju priti domov.

Če je Slamnik to na tanko preudaril, videl je, da je resnica, da žena govori prav. Ali jokati bi vendar ne imela; to mu je delo hudo, solz ni mogel videti.

„In zakaj si takšen? — pravi ona. — „Ker ti

Siděljъ себѣ за виномъ и, не говоря ни съ кѣмъ ни слова, думалъ онъ о вещахъ, представляя ихъ себѣ во всей ихъ наготѣ. Сегодня онъ окончательно убѣдился, въ какой степени упряма его супруга и какъ безусловно онъ ей долженъ подчиняться. Это сознание разжигало его, и онъ охлаждалъ сердце виномъ. Скоро другіе посѣтители кабака замѣтили, что съ Сламникомъ случилось что-то неладное. Не трудно было догадаться, что онъ поссорился съ женой. И когда одинъ острякъ направилъ ударъ на эту струнку, то Сламникъ вообразилъ, что весь свѣтъ говоритъ только о немъ и о его зависимости отъ жены. Эта мысль была масломъ подлитымъ въ огонь.

Было уже поздно, когда онъ вышелъ изъ кабака. Ноги у него заплетались, голова была въ туманѣ. Луна злобно на него выставляла свои рожки; передъ его глазами плясали звѣзды. Но никогда онъ еще не былъ такимъ храбрымъ и рѣшительнымъ: въ его умѣ сложилась цѣлая длинная рѣчь, которую „она“ услышитъ, если осмѣлится сказать ему „хоть одно слово“. Когда онъ подошелъ къ дому, то остановился передъ порогомъ, машинально вынулъ трубку и размышлялъ, войти ли въ домъ съ трубкой въ зубахъ или нѣтъ? Рѣшилъ, что лучше безъ трубки. На порогѣ онъ споткнулся, и сообразилъ, что вышилъ больше, чѣмъ слѣдовало, и ему стало стыдно.

Когда онъ вошелъ въ комнату, жена не привѣтствовала его, но и выговора онъ не слышалъ. Вопреки своей привычкѣ, она его совершенно игнорировала, принявъ насколько могла самую серьезную мину, сообразно важности подобнаго случая. Она молчала, точно ничего не случилось, и не упрекнула его даже за то, что онъ дерзнулъ закурить трубку въ ея комнатѣ.

— Она всетаки ничего себѣ, подумалъ онъ, и ему даже сдѣлалось стыдно за свою мечь. Вмигъ спряталъ онъ трубку въ карманъ. Въ сердцѣ зашевелилось что-то нѣжное, нѣсколько разъ онъ взглянулъ на нее: почему-де все молчитъ и не начинается. Онъ былъ готовъ подчиниться во многомъ, лишь бы она заговорила.

Въ сосѣдней комнатѣ проснулся ребенокъ; она побѣжала туда. Онъ ждалъ, а жена все не возвращалась. Наконецъ онъ позвалъ ее.

— Ты все этакъ молчать думаешь, что-ли? спросилъ онъ, и половина его храбрости сразу пропала.

Вмѣсто отвѣта Сламникъ услышалъ громкое рыданіе по ея лицу повернутому въ сторону, покатались крупныя слезы. Отдѣльныя, прерываемыя плачемъ фразы, доказывали мужу, сколь несчастна его жена по причинѣ его упрямства, какъ безсердечно онъ попираетъ ногами ея желанія, какъ жестоко онъ поступаетъ, оставляя ее одну дома съ ребенкомъ, съ вдобавокъ, а возвращается въ такомъ видѣ!

Въ думѣ онъ соглашался, что жена права. Не зачѣмъ она плачетъ? Это задѣло его за живое, слезъ онъ видѣть не могъ.

— И зачѣмъ ты такой? сказала она. Всякая дур-

je vsaka razvada ljubša nego jaz, ker nimaš toliko srca zame, da bi ti smela reči katero besedo. Pipa tobaka ti je več nego jaz“.

To pa ni bilo res. V njem se je v tem hipu boril odvažen sklep. Dokazati je hotel zdaj-le takoj, brez premisleka, da je zanj pripravljeno žrtvovati vse.

Česar ni opravila njena ostra beseda, storile so njene solze. Vstane, gre k njej, lahko jej posegne roki z objokanih očij ter pravi z glasom, ki se je tresel: „Ne jokaj. Jaz nisem brez srca, obetam ti vse, nič več me ne bodeš videla kaditi“.

Obljuba je bila storjena. Slamnik je bil sam s seboj zadovoljen. Mir je bil sklenen.

Mnogokaj se človek nauči lahko pogrešati, nekatero staro lastnost, ki sedi na njem kakor stara železna srajca, s časom sezuje, samo védeti mora, da je storil to iz svobodne volje. Slamnik je bil takoj ob prvem treznem času družega dne čemerem in nezadovoljen sam s seboj. Ali obljubil je bil in moral je obljubo izpolnjevati.

Uže po nekoliko dnevih so delavci na Koprivnjaku opazili, da gospod oskrbnik brez pipe hodi okrog. S čudno bistroumnostjo so precej pogodili, zakaj in kako je stvar. Hoteli so mu poredno pokazati, da vedó, v kako nemoški odvisnosti živi gospodarjev namestnik in njih zapovednik. O Kolumb! ti bi ne bil šel tobakove domovine iskat, ko bi bil videl, kako je Slamnik skrivaj padel v stari greh in zdaj spoštovanje izgubil do samega sebe in moške besede svoje. Pred ženo se ni mogel (morebiti tudi ni upal) ponižati, torej je skrivši in kradoma zopet čestil pipo.

ная привычка тебѣ милѣй, чѣмъ жена. Слова тебѣ нельзя сказать. Какая это любовь? Трубка табаку для тебя дороже, чѣмъ я!

Это было невѣрно. Онъ сильно боролся въ эту минуту самъ съ собою. Онъ готовъ былъ безъ разсужденія жертвовать для нея всеѣмъ.

Чето не можно достигнуть ея строгое слово, того достигли слезы. Онъ всталъ, подошелъ къ ней, нѣжно притянулъ ее къ себѣ и сказалъ дрожащимъ голосомъ:

— Не плачь! Я вѣдь не камень! Обѣщаю тебѣ все: никогда и нигдѣ ты меня съ трубкой больше не увидишь.

Обѣтъ былъ данъ, и Slamnikъ остался доволенъ собою. Миръ былъ заключенъ.

Отъ многога челоуѣкъ можетъ отказаться: много худыхъ привычекъ онъ въ состоянїи бросить, только у него должно быть сознаніе, что онъ это сдѣлалъ по своей доброй волѣ. У Slamnika дѣло должно быть обстояло иначе, такъ какъ на слѣдующій день, когда хмѣль прошелъ, онъ былъ насмуренъ и недоволенъ. Но какъ тамъ ни вертись, данное слово нужно сдержать.

Работники копривницкаго помѣщика скоро сдѣлали открытіе, что господинъ управляющій ходитъ безъ трубки. О причинѣ этого явленія они скоро стали догадываться и пошли дѣлать насмѣшливые намеки, которые управляющій не могъ не принять на свой счетъ. Къ этому виѣшнему соблазну присоединилась еще сила многолѣтней привычки, и Slamnikъ впалъ въ старыи грѣхъ. Онъ почувствовалъ, что у него исчезаетъ уваженіе къ самому себѣ; но, не желая ронять своего достоинства передъ женой, а можетъ быть также изъ страха передъ нею—онъ сталъ курить тайно, далеко отъ ея глазъ.

Iz Krčevinskih potočnic.

ELEGIJA.

Willst du froh ans Erntefest schon denken,
Noch manches Korn musst du der Furche schenken.
Anastasis Grün.

Mnogo si storil, moj rod, kar proč polovica je veka.

Bog ti stvoriti vsak dan mnogo daj dobrega več.

Kdo te poznál zemljanov je prej za dobe minole?

Tožen in zaničevan sam si bil sebi neznan.

Kdo neolike je mah na tebi ostrugal, Slovenstvo,

Ki te je dolgo dušil, bujno na tebi rastoč?

Kdo ti pokazal je pot v hram krasni, omike, prosvete,

Kdo ti je vrata odprl, k znanostim tebe prível?

Kdo te ljubiti učil je nas, domovina uboga?

Kdo samosvesti je kal v hladna nam srca vsejal?

Bil to nezaten je broj udanih ti sinov s početka,

Srdec gorečih za dom, vnetih za drago jim last.

Ti so začeli skrbno orati nam pusto ledino,

Seme sejali so v njo, ktero že sad nam rodi,

Toda premalo je zdaj še semena tega v ledini,

Vedno in vedno se naj njega naseja še več;

Ker le potem še mili naš rod dočaka se žetve.

Žetve vesele. Bog daj, da se to skoro zgodi!

Da se to skoro skoro zgodi nam vsem na veselje in radost,

Je li še daleč ta čas? Pride kedaj li, Bog vé?

Božidar Flegerič.

Plakao sam . . .

Plakao sam do danas,
Ali danas neću,
Sad ću pjesmu zapjevat
Novom pramaljeću.
Pramaljeću novome,

Navjestniku sreće,
Što je poljem zbudilo
Ptičice i cvieće.
Zbudile se ptičice,
Cvieće pa i trava,

Al se ipak nekome
Još u proljet spava.
Spava mi se narodu,
Milom rodu mome,
Ne može se probudit

Ni po čaru tome.
Ej narode, narode,
Probudi se veće,
Da razumješ, dokaži,
Što je pramaljeće!

R. Katalinić-Jeretov.

N a p o č i t n i c a h.

II. (V Kamniku.)

Lenau, ti nesrečni Lenau! Kakove misli, koliko poezije, koliko sanj vzbudiš s svojima poezijama „das Posthorn“ pa „der Postillon!“ Kdo more opisati čustva, ki se vsiljujejo v srce, ko čita tvoj Posthorn, kdo si ne želi z njim, kdo bi ne potoval s tvojim Postillonom?

Koliko je s pošto od Ljubljane do Kamnika? popraševala sem vsakega, o katerem sem le vedela, da se je kedaj vozil tod. Tri, štiri, celó pet ur, rekel mi je nekdo. V drugem slučaju bila bi bolj zadovoljna s tem, ki mi je trdil, da so tri ure vožnje, a v tem mi je bil najljubši ta, ki mi je pravil, da se vozi do Kamnika pet ur. Pet ur tako romantične, takó zaželene vožnje, oh! kdor ni še gledal v tako bližnjo, srečno, blaženo prihodnost, temu ne morem pomagati, ta ne vé, kaj se pravi sanjati in biti tako blizu trenutka, ko se mu imajo uresničiti njegove sanje.

„Ferne, leise hör' ich dort Eines Posthorns Klänge, Plötzlich wird mir um das Herz Nun noch eins so enge“!

In petkrat, in desetkrat, in dvajsetkrat ponovila sem te vrstice v prozaičnem železničnem vozu in gledala na ta veliki novodobni umotvor takó prezirno.... V sentimentalni glavi pa se mi je ponavljal verz za verzom lepih Lenauovih pesnij: das Posthorn pa der Postillon.

Poštnege voza pa še nikdar videla nisem, ker nisem hotela niti misliti, da so ti vozovi, kateri pridrdrajo iz daljnje okolice v Trst — tudi taki poštni vozovi.

Lilo je iz oblakov, ko dospemo v Ljubljano — sama ne vem, zakaj me obsipljajo oblaki z dobroto svojo, ko pridem v to mesto. Dolgo še, in za me posebno dolgo, imeli smo čakati uro odhoda iz Ljubljane. Kdo bi sedel mirno, in mirno čakal pred tako resnim, tako srečnim trenutkom; meni uže ni dalo strpeti. Navzlic vsej hudi plohi, ogledovala sem Ljubljano in nje posebnosti. Pri „Slonu“ menda čakal je poštni voz. Težko in nerodno sem stopala, kajti obleka moja iz črne navadne volne, pretvorila se je v težko, pretežko šumečo svilo. Zeblo me je, a prav treslo še le tedaj, ko zagledam — predmet svojih sanj — poštni voz.

Kaj bi pravila, kakov je bil, naj povem rajša, kakov ni bil, bil ni namreč, kakor sem si mislila, kakor sem sanjala. Nič čudnega, če nas ni postiljon silil v voz z največo ljubeznjivostjo, nič čudnega, da ni gledal nič prav lepó, saj tudi Lenau pravi, da: „Rauher war mein Postillon“. Pokaže se mi uže potem v vsem svojim svitu, ko začne ubirati svojo jednolično, a ganljivo melodijo v svoj rog. Ne vem, ali nas je bilo šest ali sedem notri, samo to vem, da nas je bilo preveč, in da se nisem mogla ni ganiti. Zavidala sem, prav od srca sem zavidala krepkega in tako srečnega Gorenjca, katerega je postiljon vzel k sebi. — Hitro ko smo prišli iz Lju-

bljane, nehalo je deževati, in nebo se je vedrilo bolj in bolj. Slišala sem pozneje, ko sem pripovedovala o svoji prvi vožnji, da je to posebna milost postiljonova, katero izkaže le izvoljenim ljudem. Milost je to, ki se ne dá izprositi, katero deli le on velikodušno, in te milosti nisem bila vredna jaz!

Varal me je voz, varali konji, ki so stopali tako počasno in leno, varal me je postiljon, ki ni vedel, kako sem mu naklonjena; ni mislil, koliko in kako dolgo sem sanjala o njem, kako sem snovala o njem lepe, romantične romane.

„Aló, hitro, hitro“! dejal mi je ne preveč ljubeznjivo, ko sem si ga ogledovala in motrila ga. Sram me je bilo skoro, in jezna sem bila nanj, ki me ni umel, ki me je preganjal kakor druge, ki niso poznali njegove važnosti, ne lepe vloge njegove, kakor sem jo poznala jaz. In ko je zatrobil, prišedši v prvo vas, tako silno, neubrano in tako kratko, morala sem prašati, je li to pravi postiljon. „Stari je umrl, ta je le malo časa in ne zna še, ne zna“, odgovorili so mi, kakor da bi me bili umeli, zakaj sem jih vprašala.

Če povem še, da sem uže med potjo izstopila ter šla dobro dolgo peš — voz mi ni mogel uiti — če povem, da sem imela nad vse radovedno sosedinjo, ki je hotela vedeti, koliko stoji obleka, klobuk, dežnik, če povem še, da sem imela nasproti mladeniča, ki je prav pridno pušil, in je sicer prijetni duh kvaril zrak v pre-malem prostoru, če povem, kako je moj stari sosod njuhal neprijetno dišeči svoj tobak, nadejam se, da vzbudim sočutje v častitih čitateljih, ter da porekó z mano, izstopivšo ob svojem cilju: „Glej tako minevažo iluzije na svetu druga za drugo“! — Prvič in zadnjič moj postiljon, z Bogom!

In res pripravljalo se je uže ta čas za železnico, in nikdar več se nisem vozila s pošto, saj si nisem pa tudi želela nikdar več. Kakor omamljena stala sem pred mestom. Ker se je zvedrilo, rdečilo je zahajajoče solnce vrhove Kamniških planin, in pri tem pogledu bila sem nema brez vsakega vsklika. Le ko sem malo pogledala okrog, rekla sem polglasno, kakor sama za se, jedno samo besedo: krasno! ter držala in povdarjala oni a— tako dolgo, da sem prišla z očmi v polkrogu od leve do desne strani prijaznega Kamnika. In krasno je res! Ko bi pisali tudi ponosni Kranjci take reklame, kakor delajo drugi narodi, za lepe svoje kraje, in ko bi ne bilo tam one osodepolne Schwarzove iznajdbe, ki plaši plašljive tujce, bil bi Kamnik z okolico bolj poznan, in tujci bi vedeli več pripovedovati o tem biseru kranjske dežele.

Zeleni travniki, rodovitna polja, bistra reka, hladni in temni gozdi; prijazni griči z belimi cerkvicami in kapelicami, v ozadju pa znamenite lepe Kamniške pla-

nine — z vsem tem je stvarnik obdaril, bogato obdaril ondotne ljudi. Kolika svečana tihota, ako si v gozdu ali na izprehodu med rodovitnimi njivami! Kakova skrivnostna tišina vlada navadno na Malem, na Starem gradu, Zapricah in tudi — v toplicah! Vse je tiho, le narava živi svoje življenje bujno, klije vse, vse poganja, šumlja, žubori, in v visokih ter košatih drevesih zašumi tako vabljivo, kakor bi listi hoteli reči: Simo pridi, o človek, in občuduj. A ljudij ni, ali le prav malo, in baš za to zdi se morebiti v tako razkošni in lepi naravi nekoliko otožno, saj človek je, ki popolnjuje vse življenje, dà, rekla bi, naravi življenje. In baš ta človek, čegar življenje se tako lepo vjema z naravo, baš ta človek drvi tje, kjer ni nič več naravnega, kjer je vse umetno, vse pretirano, — zateka se v znamenite toplice, med nenaravni šum in vrišč, kjer pričakuje nenavadnih dogodljajov, čudnih naključij, kombinacij in romanov. Tu pa sameva lepa, mlada in bujna, nedolžna prvotna narava v svojej samoti ter čaka in čaka — svojega dne, ko se povrne vkus gospodarju njenemu.

Za naravo opazujem jako rada ljudi, posebno preproste originale, ki v naivnosti svoji imajo sami vse druge ljudi za naivne in znajo slabosti svoje tako malo in slabo prikrivati ravno zato, ker so kot ljudje nagneni k temu, a se temu niso učili tako, kakor omikanci.

Došla sem ter se še pozdravljala z ljubeznjivo, dobro in tako prijazno rodbino tam pred hišo, ko pride mimo nas velika, močna ženska s škafo na glavi. Par korakov daleč ustavi se mi prav nasproti ter se mi smehlja. Čitatelj moj, ne misli si lepega nasmeha, ki oživi ves obraz, misli si samó široko raztegnena usta na umazanem, ne lepem obrazu. Ko me vidi, da jo gledam prijazno, pravi: „Jutri je pa moj god, jutri!“

Tako, torej ste Marija?

„Mica sem, Mica kravja dekla, pa jutri je moj god, gosposdična!“

„Pojdi no, Mica, in ne bodi sitna“, dejala jej je gospa. Mignila mi je še jako pomenljivo in šla.

Sedeli smo lepega poletnega večera tam na senožeti kraj hiše ter gledali luno, kako se je leno vlekla na obzoru, in na fantastične sence, katere je provzročevala svetloba njena iz različnih predmetov.

„Pojdite pogledat Mico, pojdite! rekla nam je skrivnostno, tiho prišedša gospa. Tam v kotu naslonjena ob ognjišče zvijala se je in stokala uboga Mica.

„Kaj pa je, Mica, kaj?“ „Krč v že—lod—cu, v že—lod—cu krč, oh, oh! Poučena sem bila uže o tem in nisem se čudila. „Ste li večerjali, Mica?“ Ah, ne morem, oh, ta krč! tam je moja večerja.

„Spat pojdi Mica, vse ti prejde.“ — „Kofeta, malo kofeta bi rada, to bi bilo dobro, samo to. — „Eh, kaj ti bo kofet pomagal, kamilice malo, to te ozdravi, to.“ „A na — a, kamilice ne maram.“

In zvijala se je ter zvijala, ko je pa videla, da

ne bode uslišana, zjzela se je ter žugala, da pojde proč, ker jej ne verujejo, da je bolna, ker so takó nevsmiljeni. — „Le pojdi Mica, le pojdi.“

Šli smo ven v lepo mesečno noč. Vrnivšim se v hišo, pokaže gospa veliko skledo, ki je bila prej polna kaše, a jo je Mica izpraznila. Tam v sobi pa je klečala sedaj kraj velike stare skrinje v sredi izloženih svojih stvari, godrnjala v jedno mer ter pripravljala vse za odhod.

Ko smo zjutraj vstali, bila je skrinja in vse blago na svojem mestu. Mica pa je zajemala vodo, pojoč na čuden način refren stare slovenske narodne pesmi z debelim hripavim moškim glasom.

„Pridite kaj kmalu, hlapec zvižga in železnica drdra sedaj tu pri nas. Prijetneje je in živahneje, pričakujemo Vas.

Tako so mi pisali, ko je bila zgrajena železnica iz Ljubljane v Kamnik kmalu po mojem odhodu.

Kakó pametno, kakó dobro, kakó koristno delo; a ustreže naj vsem, kdor more! Praktičnim, koristolovim ljudem, ki bi bili radi hipoma tu in tam, vozi železnica prepočasi, in mnogo dovtipov in smešnic bilo je uže naperjenih na novo železnico. Ali ona se ne dá motiti: hladnokrvno čaka minute odhoda, hladnokrvno zažvižga in prav takó hladnokrvno pomika se potem od postaje do postaje ob cesti, ob polju in med njivami ter se prav nič ne briga, da je v njenih vozovih kdo zelen same nestrpnosti posebno, ko počiva takó dolgo na postajah. Kdor pa se vozi na počitnice in zabavo, ta se ne jezi; temu mora ngajati prijetno potovanje iz Ljubljane v Kamnik z novim, lepim vlakom, ki je v primeri z drugimi majhen — prava igrača.

Ker vozi res počasi, vidi se in opazuje lahko daljnji, vedno krasni razgled na obeh straneh, vidi in opazuje se življenje na polju in v vaseh, ki so ob železni cesti.

Bilo je ob žetvi. Ljudje so postajali na njivah ter, naslonjeni ob svoje kose in grablje, gledali in čakali, da pojde vlak mimo.

Kopica otrók drla je čez njive, sproti vpijoč in majajoč nam z rokami, drug bolj od drugega, kakor je otrokom navada. Lučaj za njimi tekkel in vpil je manjši deček, zapotekel se in padel na snope, in ker se ni mogel vzdigniti takó naglo, kobacal se je in kričal še na snopu, boječ se, da bi mu vlak ne ušel, predno on vstane in opravi svojo dolžnost. Nedolžno veselje otroško

Prav tedaj je bilo, ko vstopi, ne vem več, na kak postaji, gospod s svojo ženo in otroci v naš voz. Govorili so vsi le nemški, in ni bilo slišati niti onih fraz slovenskih, katere vpletajo Kranjci med svojo nemščino.

Ko sliši, da govorimo, sopotniki moji in jaz, slovenski, vzame mož, katerega sem imela za Nemca, nekov notes iz žepa, ter pravi proti nam slovenski: „To si pa moram zapomniti in zapisati, da so naznala na vlakih, ki vozijo samo med Slovenci, v tolikih

jezikih, le v slovenskem in nobenem slovanskem ne. Škandal je to, škandal“!

Nasmehnilo smo se med sabo pomenljivo, rekli pa nismo ničesar, le žena njegova mu je pritrčila in dejala mu slovenski, prav z gorenjskim akcentom, da je to čudno in grdo.

Veselilo me je pa, ko se pripeljem drugikrat v Kamnik in čujem zavpiti izstopivšega preprostega Gorenjca: „Spaka, zakaj pa ne prej Kamnik“! ko je namreč konduktér naznanil: „Stein-Kamnik“.

Ljudje v Kamniku in okolici so dobri, prijazni in mirni, tudi narodni so, saj si vzdržujejo čitalnico, pevsko društvo ter moško in žensko podružnico sv. Cirila in Metoda.

Novoslovenski boj vrgel je svoje seme tudi tje v mirno planinsko mestece, in oni duh, ki hoče biti klerikalni, a ima vse druge namene, razširjen je tudi tam,

kar opaziš iz neke napetosti in pretiranosti, ki vlada med nekaterimi.

Bilo je nekje na vrtu pri koncertu. Mlad človek zabavljaj je in opravljal nek slovenski list. Gospodičina, s katero je govoril, izgovarjala se je, ne vem, ali od strahu pred njim, ali pred kakim drugim vplivom, da ne pozna tega lista, ker ga nikdar ne čita. Prečitala pa je mnogo, mnogo nemških in ponemčenih, ne najboljših in ne najlepših romanov, a preslaba, prepohujšljiva jej je poštena slovenska knjiga.

Takó je!

„Мы любимъ музъ чужихъ игрушки, чужихъ нарѣчій погрешушки, А не читаемъ книгъ своихъ“.

Upramo pa, da je to samo črn, gost oblak, ki stresa mimogredé svojo točo, potem pa ostane obzorje naše tem jasnejše, tem čistejše.

Márica.

Maj.

Što si tužan, cviete mali? Al će doći tužni dani,
Zar te muči tuga, vaj? Tužan bit će dô i brieg,
Digni glavu, veseli se, Zavijat će bura ljuta,
Svanuo je krasni maj. Zagrnut će tebe snieg.

A maj tako krasno sviće,
Ne znajući tugu, vaj —
Samo mrtvi sniju sanak,
Njih ne budi niti maj.

Smij se, grij se, dok je sunca, Cieli svijet veseli se,
Dokle ne znaš za bol, jad: Tuzi niti traga nij:
Izenada dodje starost, A Hrvati? — Oni sniju,
I ti nećeš biti — mlad. Da su bili slobodni! —

Al na grobu nikô cvietak,
Tužno gleda svijet taj,
Ko da veli: „Doć će jednom
Svima vječni — vječni maj“.

M. H.

Красавицѣ.

Красавица ты, Вѣна милая:
Блестишь смарагдами своихъ садовъ,
Жемчугомъ грудь твоя усыпана,
Бѣдѣешь ты красой своихъ дворцевъ.
А гордо къ небу поднимается
Головушка Степана твоего:
Отъ бурь мятежныхъ не сгибается,
Спокойно смотреть внизъ и далеко.

И видитъ серебристый поясъ свой,
Привѣтствуетъ широкий свой Дунай,
Когда тотъ шлетъ ему привѣтъ волной,
И все кругомъ блеснитъ, цвѣтетъ какъ рай.
Спать деревушки уютныя
Среди полей и виноградниковъ,
И радости даютъ не скудныя
Любя тебя и гордыхъ всадниковъ.

Вдали тебѣ, Степанъ, привѣтъ даютъ
Вершины южныхъ горъ зеленая
Привѣтъ богатя поля пришлютъ,
Вѣдь зрѣютъ ужъ онѣ обильныя. —
Смотри на сѣверъ, западъ, югъ, востокъ,
Красавица ты, Вѣна милая:
Тобой мы все гордимся, и дастъ Богъ,
Ты будешь мать справедливая.

Цвѣти-жь ты, милая красавица!
Возпоминаній юности своей
Я не могу никакъ избавиться,
И вовсе не хочу забыть я дней,
Когда въ кругу друзей цвѣла любовь,
И научились мы любить народъ,
Отечество и Славы всехъ сыновъ,
Такъ горячо надѣясь — безъ хлопотъ.

Фр. Целестинъ.

Ples in plesovna glasba.

Spisal *Fr. H. Kuhač.*¹⁾

I.

Po ničemur ne moreš toliko sigurno presoditi čudi, značaja in stopinje *civilizacije* kakega naroda, kolikor po plesu. Niti jezik katerega naroda, niti pesmi (Gedichte) njegove ne kažejo svojstev tega naroda tako jasno in nedvojbeno, kakor ples in plesovna glasba. V jeziku in v pesmi prevladuje namreč vedno le jeden duševni glavni pojav, in to kakor je govor ali pesem vesela, živahna, ljubka, tužna itd.; v plesu se pa usredotočujejo vsi duševni pojavi, cela čud naroda, naj bode ta ples kakoršne koli narave.

Prispodobimo li pravi dunajski valcer s pravim severonemškim (mimogredé bodi rečeno, da je valcer češkega porekla), opazimo veliko razliko med obema, četudi so plesovni koraki jednaki, četudi sta ritem in glasbena oblika jednaka. Glasba pravega dunajskega valcerja izraža prirodno duhovitost, prirojen humor, ljubezljivost, razuzdano veselost, odkritosrčnost, brezbriznost, lahkomišelnost in razsipnost. Geslo dunajskega valcerja je: „Man lebt nur einmal, darum froh u. lustig“. (Danes smo, jutri nas ne bode; zato le veselo in brezbrizno). Severonemški valcer kaže pusto besedičenje, brez duha, plod je nauka in ne prirojenega daru; ozbiljnost je prikrita, on je bahat, neodkritosrčen, sentimentalni; izraža hladno proračunjevanje, ščedljivost (varčnost) do skoparjenja. Geslo mu je: „Man lebt nicht, um zu essen, sondern isst, um zu leben“. (Ne živimo, da jemo, ampak jemo, da živimo).

Kaj izražajo naši hrvatski plesi v obče? — Izražajo ljubko živahnost brez afektacije, blago čutljivost brez komedijaštva, dostojanstvenost brez napušnosti, vstrajnost brez mučenja samega sebe, žilavost brez tiranskih namer, naiynost brez gluposti, slobodomiselnost brez autokratstva.²⁾ — Kaj izraža naše kolo? — Kolo je živa slika javnega in rodbinskega življenja hrvatskega naroda. Iz kola odseva hrvatska demokratska zadruga, v kateri so vsi člani te zadruge ravnopravni: stari in mladi, moški in ženske. Nikdor ni prvi, ni jedno mesto v kolu ni prvo mesto. Plesalci izbirajo si samo za čas vodjo (kolovodjo), in to onega, ki se dobro razume na ples. Tu ni stalnega „tanzemeisterja“, ker o drugi priliki vodi kolo drug igralec, in tu ne odločuje ni rod ni rodbina, ampak jedino znanje ali sposobnost.

Kakor so posli v zadrugi razdeljeni, ter opravljajo nekatere sami moški, druge same ženske, a neke posle opravljajo zopet moški in ženske vzajemno; tako je tudi v kolu. Mi imamo čisto *moško kolo*, čisto *žensko* (dekliško) kolo, in zopet kolo, v katerem plešejo mladeniči in deklice. Moško kolo izraža ter zahteva večjo moč, večjo odločnost, večjo ozbiljnost nego žensko, a

¹⁾ Z dovoljenjem avtorjev. To zanimivo in poučno razpravo je učeni in zaslužni raziskovalec glasbene zgodovine, specialno slovanske, kakor tudi globoki glasbeni teoretik, g. Fr. Š. Kuhač, priobčil letos v hrvatski „Prosveti“, potem pa dal ponatisniti v posebni knjižici (Str. 43, cena 20 kr. Naklada Tiskare Ant. Scholza. 1893. Zagreb.) Avtor si je pridržal vsa prava, a nam je blagohotno prepustil priobčenje v prevodu brez vsake odškodnine. S tem je stopil slavni hrvatski učenjak in pisatelj med sotrudnike našega lista, in se nadejamo, da počasti on „Slovanski Svet“ z mnogokako razpravo, ki bode zanimala naše čitatelje. Op. ur.

²⁾ Glej v III. knjigi „Južnoslov. narod. popevaka“ str. 319.

žensko kolo je slika nežnosti, sramežljivosti in milobe. Samo kedar je treba ogledati in izbrati deklico, katero bi rad prosil, poprimejo se v dekliško kolo tudi mladeniči; a kedar je moškim in ženskam isti povod veselju, zložijo se v *šaljivo kolo*, katero se zato zove tudi *poskočnica*.

Ako se sestanejo moški, da se posvetujejo, kako ubranijo dom in pohoštvo od sovražnika, tedaj ni samo ozbiljnost, ampak je treba, da tudi sklepi ostanejo tajni. V *moškem kolu* se ne *góde* niti se ne *pojejo* pesmi, katere bi mogle kazati bodisi še tako nakano, temveč znači se takt plesa samo z vdarjanjem noge ter se ne poje nič drugega, nego tajnostni, starodavni „Oj“! Ako se pa zberejo dekleta, voljne šepetati o svojih ljubovnih tajnostih, ne čuvajo teh tajnostij tako skrbno kakor plesalci moškega kola, temveč, rekel bi, jim je še le drago, da tudi drugi spoznajo bol njih src. V *ženskem kolu* se *gode* in *pojejo* se *ljubavne popevke*. No hitro ko se mladeniči poprimejo v žensko kolo, mahoma dobi s tem drug značaj. Začne se v plesovnih slikah prikazovati stari hrvatski običaj jemanja deklet. Dekletom se ve da ni žal, da se je preobrazilo kolo, ker je mnogim še le vrlo drago, da jih odjemljejo mladeniči.

Žensko kolo jako lepo kaže, kako Hrvatje spoštujejo tudi v plesu svobodo dekliške volje. Plesalec niti ne bode prosil dekleta, naj pleše ž njim, niti ga ne bode drugače silil na ples, niti odmerjal, kedaj ima nehati, to je kedar se zdi *njemu*. Vsaki plesalki je prosto vstopiti, kedar jej je drago v kolo, in kedar se jej ljubi, izviti se zopet iz kola. In ta svoboda je še več vredna zaradi tega, ker ne daje prilike kaki brezobzirnosti ali ražaljenju kake plesalke, katerej se hoče plesati v kolu, tu ne bode „peršina prodajala“, ker jej ni treba čakati milosti kakega plesalca. Ni li to lepši, vljudnejši običaj nego v katerem koli narodu?

Kakor pa je hrvatsko ljudstvo navajeno odkritosrčno povedati svojo sodbo, kedar se posvetuje bodisi o domovini, o občini, ali domači zadrugi, tako je tudi vajeno postopati v *poskočnici*. Kedar kdo ugovarja ali kara v poskočnem kolu, ne obregne se ostro na nikogar, ampak samo govoriči in nagaja, ali ne klepeče, ne laže, in vsled tega tudi oni, katerega se tiče, ne sme zameriti in v resnici tudi ne zamerja.

Kolo in vsi ostali hrvatski narodni plesi, naj bodo resni ali šaljivi, niso nikdar razuzdani ali glupi, še manj pa divjaški, ampak so vedno dostojni, pametni in blagolični.

Povej mi odkritosrčno, dragi čitatelj, ne spoznaváš li v naših narodnih plesih hrvatskega naroda, kakor živi in biva? In niso li resnični naši narodni pregovori, ki pravijo: „Kolo je duša naroda“, „kolo nije zaludu učinjeno“?

No plesi ne kažejo samo duše in čudi kakega naroda, ampak tudi samo politiko. — Vsaka nova politika poraja tudi nov ples.

V srednjem veku, kedar je vladarska politika sebi na korist zahtevala omejeno pamet kmetovo, izvrgel se je ples v neko vrsto bolezni, v neko politično glupost. Polovica sveta je plesala *ples svetega Vida*, *vrzino kolo*.

Za kardinala Richelieu-a in Mazarin-a (1585. do 1642.) prednjačila je kolikor v politiki toliko v plesu

Francija. Za njo so plesali tudi v ostali Evropi *sarbando*, ker jo je plesal tudi Richelieu, Mariöne Delorme, Mazarin in Ana Avstrijska. Ko je postal Ljudevit XIV. (1648. do 1713) polnoleten in samostalen, izumila je politika zaradi kraljeve ljubice markije pl. Montespana krinolino in *menueto*, in maestro Luly zložil je za novi ples glasbo tako ozbiljno in napeto, kakor mu je bila po koncu velika vlasulja na glavi.

Za Ljudevita XV. (1715-1774), ko je gospodovalo v francoski politiki žensko krilo, prevladal je cotillon, katera beseda znači ali pomenja v francoščini žensko krilo. Komur je markiza Pompadour vrgla v cotillonu svoj robec, ta je imel tudi v politiki odločen glas, in to sta bila vojvoda Choiseul in za njim kardinal Bernis, oba spretna plesalca in spretna državnika.

Začetkom francoske revolucije dobila je premoč quadrilla (četvorka); ples, iz katerega je odsevala doba, v kateri so razdelili državno oblast na štiri faktorje, državna quadriga: kralj, plemstvo, meščani in kmetje.

In tako povsod in vse jednako.

Kakor se vidi po tem, ima vsak ples svojo zgodovino, katera je zajedno del zgodovine onega naroda, čegar je dotični ples, ali izven tega ima vsak ples tudi svoj pomen, mnogokrat globok, o katerem vedó plesalci malokedaj kaj.

Hrvatski plesi niso segali toliko v politiko, kolikor francoski, ali vredno bi bilo in zajedno častno za naše učenjake, da preiskujejo pojme hrvatskih plesov iz dob, ko je bila Hrvatska samostalna država ter je imela svojo narodno dinastijo. No ako bi pa bilo to težko preiskati, da raziskujejo vsaj lokalno vrednost in lokalni pomen hrvatskih narodnih plesov, ker, da ima vsak od njih svojo posebno zgodovino, o tem ni najmanje sumnje. Lepo bi bilo, ko bi uredništvo lista „Gusle“ kaj takega pisalo o istrskih plesih, ker ti so po moji sodbi historično važni.

Ne spuščajoč se tu v razglabljanje hrvatskih narodnih plesov, hočem malo spregovoriti o našem *dvoranskem* kolu.

Dvoransko kolo (kolo v šesterih podobah) postalo je 1840. l., torej v dobi, ko se je vodjam ilirskega gibanja zdelo potrebno, da pozovejo gospodo in kmete na složno rodoljubno delo, na odpor proti neprijatelju hrvatskega naroda. Pred ilirsko dobo smatralo je naše ljudstvo vsakogar, ki je nosil gosposko suknjo, ako ne izrecnim neprijateljem, pač pa nikdar svojim prijateljem, ker se je večina „kaputašev“ vedla tako, kakor bi bili inorodci, tuji in to nekoliko ravnodušni nekoliko osorni tuji. Posledica tega ponašanja ali vedenja je bila ta, da je hrvatsko ljudstvo slušalo do duše, kedar je *moralo* slušati zapovedi, ali da ni bilo gospodskemu sloju niti od srca udano, niti mu ni zaupalo. Tej neugodnosti ali nevolji trebalo je, po namerah ilirskih voditeljev, storiti konec, in začeti je imela gospoda sama. Nekoliko naših Ilircev, kateri so odkritosrčno simpatizovali s hrvatskim

ljudstvom, zagovarjali so narodni jezik, narodne običaje, narodno nošnjo, narodne pesmi, narodno glasbo, pa tudi narodni ples. Kmečke suknje ali surine se ve da niso mogli obleči, ker bi se jim bil rogala svet in bržkone tudi narod sam, a dali so si prikrojiti suknje po kroju surke, če tudi iz finejšega sukna s finejšim nakitom.

Gaj je silil domače skladatelje, da uglasbijo hrvatske pesmi in naobražene pevce in pevke, da jih pojejo javno, da bi hrvatski narod videl in slišal, da gospoda spoštujejo ono, kar je hrvatsko. Tudi na ples je mislil Gaj, a ni našel glasbenika, kateri bi bil pogodil duh naših narodnih plesov. Bili so slučaji, ko so se skupili gospodje okolo godcev ter se poprijeli na gospodskih plesih v preprosto narodno kolo, no *gospe* niso se hotele v tem pogledu nikdar ponižati k narodu. V tem se porodi v podporočniku Marku Bogunoviću toliko srečna, kolikor rodoljubna misel, da povzdigne narodni ples, in s tem tudi ljudstvo samo ter ga prilagodi za meščanski stan. V to svrhu sestavi Bogunović *kolo*, finejše od narodnega, ali vendar tako, da je mogel narod v tem gospodskem kolu spoznati slike, katere je navajen izvajati v prostem svojem kolu. Neumrli naš Lisinski zložil je prvi glasbo za dvoransko kolo v duhu svoje, za narodno stvar navdušene dobe.

Dvoransko kolo plesali so z glasbo Lisinskega prvokrat v Zagrebu dne 27. januarja leta 1841. na narodni zabavi v streljani.¹⁾ S tem kolom je dokazala hrvatska gospoda, da hoče tudi v plesu slediti struju tedanje narodne politike. In tako je tudi naše dvoransko kolo proizvod politike.

Da bi bili pa naši Ilirci bolje poznali narodne naše plese nego so jih, bili bi morda udomaćili in pogospodili ne samo *kolo*, ampak tudi druge hrvatske narodne plese, in morda bi taki plesi, katere naš narod pleše²⁾ v dvoje, na primer *Ketuš* ali *Staro sito*, še bolj prodrli v meščanske kroge nego *društveni ples kolo*. A žalibog moramo reči, da vse ono, česar niso začeli naši Ilirci, da je vse to tudi ostalo nezačeto; tako pa pleše hrvatska inteligentna mladina od množine naših narodnih plesov jedino dvoransko kolo, in naši *tanzmeisterji* in naši skladatelji vedo samo za oni hrvatski ples, kateri so spravili v javnost *Iliri*.

Meni je zares težko tukaj pozivati sovremenike svoje, da obogaté listino hrvatskih umetniških plesov, ker so doslej ostali neopaženi vsi oni narodni plesi, katere sem jaz obelodanil v svojej zbirki „Južnoslov. popievaka“, in znano je, da jih je še mnogo več, nego sem jih jaz imel priliko zabeležiti. Vredno bi pa bilo, da proučimo in da oplemenjemo narodne plese, ker bi se s tem obogatila tudi naša narodna glasba, dobila bi novih pomagal, novih glasbenih karakterjev.

¹⁾ Glej „Vatroslov Lisinski i njegova doba“ (str. 29.), priobčeno po Matici Hrvatski l. 1887.

²⁾ Za *kolo* pravi narod: *igrati*, za *ples*: *plesati* in za *tanec*: *tancati*.

Pjesma . . . malko čudna.

Da je meni carem biti,
Silnim carem carstva sviju!
Eda drmnem zemljom crnom
Od iztoka do zapada,
Te da grmnem svieta zlobi grdnou
Od sjevera sve do juga svuda!

Eda grmnem, kanda grmnu grom:
„Na noge se, narodi carevi,
Amo ajte! I svi pnci amo,
I plemena mnogobrojna ajte!
Amo ajte, da se naradujem,
Djeco moja, ili da proplačem . . .

Dobro znamem, što bi tada bilo,
Kad bi care širnim svijetom grmnou:
Što Germana, sve bi došlo složno,
Svi Romani jedan zbor bi bili —
A Slaveni niti došli ne bi,
Jer bi putem pravdati se stali . . .

A ja onda, na prestolju zlatom
Care silni, ja bih gorko plakou . . .
Tà zar svima pod nebesi dole
Sudba božja blažim sudom sudi
Nego nama? Bog je dobar svima,
Al Slavenstvo krivom stazom klima.

D O P I S I.

V Selnici ob Dravi, 21. maja. (Izv. dop.)

(Nemški Vihingi itd. na Slovenskem). „Slovenski Gospodar“ od 22. dec. 1892., priporočujoč slovenskemu občinstvu cerkvene časnike, priporoča še posebno „Rimskega Katolika“ ter pristavlja:

„Kar se tiče nas, opomnimo k temu le toliko, da je naša srčna želja, naj najde v prihodnje prav obilo naročnikov, in kdor si lista že naročiti ne more, naj ga vsaj bere! Potem znamo gotovo, da ne bode listu toliko nasprotovanja, kakor doslej, ki ga ljudje obsodijo, ne da bi ga bili še le videli, kamo-li razumeli! Dve, tri besede, vzete iz njega, o! to so v resnici sem ter tje „grozne“, ali list je pri tem in ostane ves vendarle katoliški, pravi „Rimski Katolik“.

No, to je često priporočal tudi „Slovanski Svet“, da bi ljudje čitali glasila obeh nasprotnih strank, da bi se preverili na samem mestu, kje da je resnica. Jaz sem gledé na to uže prečital jeden tečaj „R. Kat.“, ali njegova vsebina se mi večidel ni zdela poštena in resnična; ali zgorej omenjena opomnja „Sl. Gospodarja“ me je napotila, da sem ga želel čitati še jedenkrat, češ, da sem se motil prvi pot. Dobil sem pa slučajno v roke prvi zvezek četrtega tečaja „Rimskega Katolika“, kateri sem čital zares pazno, da bi ga ne razumel napačno in sodil krivo. No, pa kako sem se začudil, ko sem takoj na prvi strani rečenega zvezka naletel na take psovke in laži, natolcujoče naše rodoljube in grdeče v obče vse, kar je slovanskega. Tukaj se oponaša slovenskim voditeljem, kakor da bi oni razširjali češki husitizem na Slovenskem ter tako delali za ruski razkol v Avstriji itd.; z jedno besedo, tukaj se podtičejo. Slovanom take pregrehe, ki jih poslednji še v sanjah videli niso nikdar, ter se še pristavlja: „Avstrijski Slovani, razkoljeni od Rima po modelu izhodnih Slovanov, pa bi bili zrelo jabelko za nenasitno rusko žrelo“.

To poslednje in sploh vsa natolcevanja „R. Kat.“ na Slovane pa se po polnoma strinjajo s taktiko in nauki, ki so jih najpoprej jeli širiti v svojih glasilih nemški Bismarkovci na korist velikonemške politike, in so jih za „resnico“ potrdili in pomnožili, iz Rusije k nam pribegši in vsled tega nad Rusijo maščujoči se židovski oderuhi, katerim „surova“ Rusija ne dá več odirati svojega kmeta do gole kosti; tem Židom in protestantom je kakoršna koli zveza Avstrije z Rusijo in zjedinenje pravoslavja z Rimom, za katero istinito delujejo naši rodoljubi, več nego trn v peti.

Ko bi bila opravičena ta trditev „R. Kat.“, da bi Slovani zares nato delali, in bi bilo s pomočjo verskega obreda ali vere možno širiti ali braniti državno pravico, potem bi ruski razkolniki še z mnogo večo pravico zaklicali: „Latinska božja služba v Rusiji po modelu

zaprane kulture je zrelo jabelko za nenasitno žrelo velikonemškega „Dranga nach Osten“. In od druge strani bi z isto pravico trdili mi Avstrijci: „Latinska božja služba v Avstriji po modelu italijanske kulture je zrelo jabelko italijansko-iredentovskega, dejanski in očitno za tem stremečega nenasitnega žrela“, katerega pa ne vidijo naši „R. Katoliki“!

To načelo „R. Katolika“ bi moglo konečno še pripraviti svetovne vlade tako daleč, da bi si uvedla vsaka svojo državno vero, različno od drugih, ki bi segla do državne granice, in bi se ob svojem času, po modelu mahomadanskem, le z mečem in z državo vred širila, ter bi s silo zatrla vse v državi nahajajoče se vere, torej tudi pravo vero. In kje bi potem bila verska svoboda in papeževa neomejena oblast, katero izvršuje sedaj? Papež bi bil vsled tega primoran, ali vzdrževati in širiti pravo vero po skrivnem potu, ali pa pozvati katoliške verooznanjevalce domu v sam Vatikan, iz katerega bi se poslednji brez posebnega dovoljenja italijanske vlade niti v sami „katoliški“ Italiji ne smeli pokazati.

No, kaj rečejo k temu naši „veleučeni“ „Rimski-Katoliki“? Ali bi taka babilonska zmešnjava ne povzročila punta in vojske?

Na strani 27. uže omenjenega zvezka piše „R. K.“: „Kdor hoče prav učiti, mora ločiti...“ To je tudi dejanska resnica; toda on „loči“ le tedaj, kedar se to prilega njemu, sicer pa dela nasprotno. Kakor je tukaj razvidno, ste se „R. Katolika“ vera in politika spajali tako, da se ne ve, mu li ima biti vera politika ali politika vera; najbrže bode poslednje. Naši „R. K.“ naj torej vedó, da, če je treba „ločiti“ kako stvar, to je pred vsem treba še ločiti vero od politike, kakor tudi verski obred od verske resnice. Prava vera more sicer vzdrževati občni red in mir, politike nadomoščati pa ne more. Politika ima svoje geografske granice, katere morejo se s silo širiti in proti sili zopet krčiti; verska granica pa je evangeljska resnica, katere prava vera ne more prekoračiti. Kdor pa bi hotel širiti državo, na račun sv. vere, (kakor so to delali nekdanji nemški gospodovalci med Slovani), ta pa se pregreši zoper drugo Božjo zapovedi ki pravi: „Ne imenuj Božjega imena po ne vrednem“!

Kar se dostaje Rusije, jej židoliberalci očitajo grehe, katere bi ona bila lahko storila uže večkrat, pa jih ni hotela iz svojega poštenja in iz ljubezni do Avstrije. Zgodovina tega stoletja nam svedoči, da so ruske vojske hodile po naših deželah Avstriji v pomoč nasproti upornikom; dá, celó v Italiji so se ubijali ruski vojaki in branili Sv. Očeta nasproti Napoleonu. Ali ni imela Rusija tedaj priliko, storiti nasprotno, kakor se jej sedaj iz gole nevoščljivosti in nevhvaležnosti očita, žali Bog,

celó od „Rimskih Katolikov“, s stališča Velikonemčije, na občno korist židoprotestantizmu, na škodo slovanskemu kristijanstvu in v sramoto pravega rimskega katolicizma?

Nek slovenski organ (katerega nočem imenovati) piše in obžaluje med drugim naslednje: „Pri Božjem grobu v Jeduzalemu so se sedaj združili nemški protestantje z ruskimi razkolniki, da bi oslabili moč rimskih katolikov“. Nato pristavlja: „Sta se pač spet enkrat sprijaznila Pilat in Herod, da le Kristusa spravita na križ“.

Če je to res, potem je jako obžalovati, da so se tudi pravoslavni dali v roke za orožje istim protestantom nasproti Rimu, katerim naši latinizatorji uže stoletja služijo za orožje nasproti pravoslavju. V tem so se torej pregrešili, kakor je razvidno, latinizatorji mnogo več nego pravoslavni; kajti prvi služijo za orožje protestantom nasproti pravoslavju uže stoletja na celem evropskem zapadu, v tem ko služijo poslednji istim protestantom nasproti Rimu še le nekoliko časa samo na enem mestu.

Gledé nato bi tudi pravoslavni lahko trdili: „Sta se pač združila Berolinski Kajfas in Goriški Anas, da le slovanskega Kristusa spravita na križ“...

Tako je našim „Rimskim Katolikom“ vselej vera

in celo država „v nevarnosti“, kedar bi bilo treba spraviti v soglasje Rim in pravoslavje.

V resnici pa se je treba bati, da sovražniki Slovanstva in pravega katolicizma, kakor Židje in protestanti uporabijo priliko, in ob svojem času poberejo vse brošure „Rimskega Katolika“ ter jih z vsemi protislovenskimi psovki in lažmi vred predočijo ruskim pravoslavnim, rekoč: „Tukaj je „Rimski Katolik“, kateri svedoči, kako vas častijo katoliški Slovani in rimski katoliki, katere vi ljubite, in kojih poglavarja ste vi branili z orožjem v rokah in za njega preivali kri“. In rušéča se stena med Rimom in pravoslavjem se zopet močno ponovi. Tako torej delajo naši „R. Katoliki“ za razširjanje katoliške vere; oni se gotovo bahajo, če pripadajo kaki družbi, ki ima zadačo moliti za združenje pravoslavja z Rimom; a z jezikom govoriti in Boga za kako stvar na pomoč klicati, z umom in rokami pa delati na vso moč nasprotno, pravi se toliko, kakor Boga zasmehovati, in velja toliko kot kaka kriva prisega; ne več in ne manj.

Naš „Slovenski Gospodar“ naj po takem tudi pomisli, da tiste „dve, tri besede“, katerih pa se nahaja v „R. Katoliku“ mnogo, so v resnici „grozne“, ker nasprotujejo glavnim katoliškim dogmatom. . . .

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, годову рубакѣ.

Tudi v Sibiriji ne smejo bivati Židje, kajti oni se niso držali zakona, za to bodo odgnani odtod, zlasti s Tornska. Židji ne smejo dajati si drugih imen, kakor ta, katera so zapisana v matrikah. Vsak se mora izkazati s tem zapisom; tako hočejo zaprečiti izpreminjevanje imen, katero drugod zlorabijo Židje.

— „Svet“ pravi, da le ako ostane Srbska in Bolgarska krepka v pravoslavju, obvarujeta se od nemškega vpliva; ako pa Balkan zanemari pravoslavje, postanejo njegove narodnosti verski mlačne, prodere nemški vpliv na vstok in bode potem grozil ne le Balkanu, ampak tudi Rusiji.

— V Rusiji je rimsko-katoliškemu duhovenstvu zaprečeno neposredno občenje s papežem in njegovo kancelarijo. Za to se je ustanovil v oddelku duhovnih del drugih izpovedanj specijalen urad: Agent. ecclesiastique v Rimu z letno plačo 1500 rub. P.

— Po proračunu za 1892. leto pričakovali so 25 mil. deficita. Mesto deficita pa je bilo viška 55 milij. r. Pojašnjujejo to tako, da so za lakote izdatno pomagali revežem, da ni opešala njihova davčna snaga ali moč, z druge strani pa je finanjsko ministerstvo obdalo bolj premožne razrede z novimi davki. Glavna činjenica pa je bila obči gospodarski napredek zadnjih desetletij. Tudi poljedelstvo je napredovalo, če tudi ne tako, kakor drugi obrti, proizvodna vrednost katerih se je poosmerila od l. 1860. To pa daje glavno podstavo ruski gospodarski stalnosti. Letni trgovoobrtni promet uže presega 12 milijard r. Izvoz se je za 30 let povečal 4½ krat, privoz pa se zadnji čas umanjuje, tako da tujci preplačujajo Rusiji za njeno blago. To pa se ve da jača ruski kredit. Denarna glavnicca pa se je za 30 let povečala na 301% ter šteje sedaj 5.455 mil. r.

— „Mosk. Véd.“ št. 64 govoreč o panamski aferi, dolžé ne posamičnike, ampak parlamentarizem in strankarske borbe v njem.

Obžalujejo vse to, zagotavljajo pa vendar, da ti dogodki ne odvrnejo Rusije od Francije, vsaj je vse to Francijo le očistilo — ozdravilo.

— Neki Petrograjski časniki precej lahkomišelnó branijo naseljevanje Nemcev v Rusiji. D. Hlovačskij v „Mosk. Véd.“ št. 86. odločno in goreče obsoja ta „Politični nihilizem v stoličnem časopisu“ in našteva veliko škodo, katero je uže imela Rusija od tega naseljevanja.

— Novi načrt zakona o nagradah delavcem, ako so pri delu postali nesposobni za isto vsled poškodovanja, določuje, da jednokratna nagrada vmesto mirovine ne bode večja od 6kratne letne plače. Število tovarniških nadzornikov se povečuje tako, da jih bode 150. V obče pa novi načrt reforme tovarniškega zakonodavstva malo več pazi na gospodarjeve koristi, nego je to bilo preje.

— V dan papeževega jubileja začel je izhajati v Rimu majhen časnik: „Orbis catholicus“. Zanimiva je izjava v 1. številki tega časopisa, da v Rusiji nastopa za katolike dober čas, ker bodo po carskem ukazu katoliški duhovni mogli v župnih šolah varovati celoto in svobodo kristijanskega nauka.

— Umril je P. E. Astafjev, znani v Rusiji samostalni mislitelj. Njegove filozofske in dušeslovne razprave cenijo jako visoko, ker niso kompilacije, marí izražajo silne, sveže, oživljajoče misli, polne pa so narodnega duha. Astafjev je naravnost zamegal filozofijo, ki ničesar ne daje za življenje in njegove zadače. Vedno je trdil, da prava filozofija ima človeku pojašnjevatí življenje, buditi v njem težnjo za idealom in razvijati posamičnika. Filozofija ne daje pristo „svetozora“. Po misli Astafjeva, tega „svetozora“ filozofija tudi dati ne more vsakomur, dobiva ga le oni, ki sam misli, čuti in želi takega „svetozora“. Filozof samo podpira tako samostalno delovanje. Astafjev je jasno videl, da je tako delujoča filozofija potrebna po-

sebnost našemu skeptičnemu veku ter je posebno rad odkrival zmote v filozofski misli, ki ravno vodijo k temu skepticizmu. Osnovno zmoto gospodujoče filozofije vidi Astafjev v nepravilni analizi človeške duše in torej v nepravilnem omejenju virov spoznanja. Samo razum, ali še bolj omejeni pojem: razsodek priznavajo virom spoznanja. To pa je zmota. Sovremena psihologija je dokazala, da duševno življenje ne predstavlja ni čiste volje, ni čistega očuta. Razum, volja in čut delé se le logično, faktično pa so ozko spojeni. Življenje je bitje, a ne samo razsodek. Spoznanje sposobno, da nam dá resnico, mora se odnašati k celemu bitju, a ne samo h kateremu delu: človek spoznava ne samo v predstavi (predočbi), temveč tudi v volji in čutu. Kdor tega ne priznava, dobiva le navidezno spo-

znanje, ne odgovarjajoče resničnosti. Tako pa postopa ravno racionalizem, za to racionalistični svetozori vodijo k takovim izvodom, s katerimi se ne more strinjati človek žive duše. Celega spoznanja ne more iskati le v razsodku, sicer se gubi cilj življenja izpred očí; volja in čut še le prav osvetlujeta ta cilj. Za to je Astafjev s posebno ljubeznijo pretresaval ravno voljo in čut. Racionalisti in materialisti mislijo drugače in za to niso odobravalí „novotarij“ Astafjeva, ki je na svojem potu prišel tudi do vere in sicer skoro čisto kristijanske. Filozofija Astafjeva priznaje torej znanje in vero ter razum, voljo in čut, jemlje neko celino, od katere se nobeden del zanemarjati ne bi smel v znanosti.

C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele :

Prvo korono družbi sv. Cirila in Metoda!

Sedaj, ko so začeli izdavatí novi denar, priporočajo slovenske novine, naj bi vsak rodoljub, ki dobi prvo korono ali krono podaril šolskim društvom, torej na Slovenskem družbi sv. Cirila in Metoda, v Istri pa novi družbi z istim imenom. Mnogoteri rodoljubi se odzivljajo v tem smislu.

Tržaške volitve se bodo vršile: a) za IV. razred 29. maja, b) za III. raz. dne 2. in 3. junija, c) za II. raz. 5. junija, d) za I. raz. 9. junija. Vse te volitve se vršé v magistratovem poslopju. V okolici pa je za vseh 6 volilnih okrajev določen dan 11. junija. Volilci se zberejo v 1. okraju v Skednju, 2. pri Lovcu, 3. na Verdeli, 4. v Rojanu, 5. v Trebčah in 6. na Proseku. Volilna komisija vsakega volilnega okraja sestaje iz 1 predsednika in 4 občanov z volilnim pravom; tej komisiji se pridruži po namestništvu določen komisar.

Reklamacije je namestništvo rešilo, ugodno najbolj za častnike mornarice, nekoliko tudi za Slovence. No med Slovenci je mnogo takih, kateri se niti brigali niso nikdar, da bi dobili volilno pravico v Trstu. To utegne biti boljše v bodoče.

Progresisti so razglasili še hujši, brezozirnši program, nego za prejšnjih volilnih dob. V nobeni njih izjav ni niti sledu o liberalizmu v smislu pravičnosti nasproti Slovencem. Tržaški vsakdanji listič, kateri krmi sosebno množico ital. in tudi slovenske narodnosti, potrdil je, da v pogledu na Slovence se zlagajo tudi konservativci s progresisti. To označujemo na drugem mestu.

Slovence so povabili od konservativne strani uže pred Velikonočjo na razgovor, da bi postopali skupno. Dotični posredniki pa so prišli k poverjenikom odbora pol. društva „Edinost“ brez programa; mislili so, da se Slovenci udajo tudi to pot brezuslovno, kakor se je godilo za prejšnjih volilnih dob. Ko so Slovenci zahtevali od njih program, obekali so odgovor, ali ta ni došel; med tem je bil razpuščen mestni zbor, so konservativci razglasili svoje programe, lovili nekoliko tudi slovenske volilce zunaj kroga slov. pol. društva in samozavestno in nekako zmagonosno prezirali Slovence. Še le v poslednji tretjini tega meseca so se zopet oglasili, in pooblaščenca slovenski so zopet odzvali se vabilu in poslušali, kaj jim hočejo obečati. Prišli so, da bi Slovenci s konservativci volili jedino v IV. ali poslednjem razredu; Slovenci so privolili tudi v to, a rezultat je bil, da Slovencem niso hoteli dati nobenih obvez ali garancij za slovenske, v zakonih osnovane zabteve. Sklicalo je pol. društvo „Edinost“

shod v dan 21. t. m., in še na tem shodu ni hotelo vezati volilcev, ker je čakalo še zadnje odločitve od konservativne strani. Ta odločitev — je odklonitev slovenskih skromnih zahtev, in s tem je dokazala konservativna stranka svojo onemoglost nasproti vplivu gospodovalne stranke; a tudi to, da ti, kateri jo podpirajo, nimajo še volje, da bi jo krenili na boljšo pot, da bi spridruženjem slovensk. življa vstvarili zaresno stranko, katera bi polagoma paralizovala posledice dosedanje politike in gospodstva znane stranke, naj si uže pridevlje kateri koli priimek. Slovenci so bili uže naprej na jasnem, vendar so izkazali vso potrpežljivost pri mučnem in z veliko odgovornostjo združenem pogajanju s posredniki konservativne stranke.

Slovenci in Slovani Tržaški vedó sedaj, kakó jim je postopati, tudi ko bi politično društvo, ki je sklicalo še jeden shod v dan 26. t. m., ne nasovetovalo gledé na volitve ničesar več. Oni odklanjajo vsako odgovornost za možne posledice, in materijala jim je vse sedanjo volilno gibanje nakupičilo dovolj, da eventualno opravičijo pred javnostjo svoje, po razmerah narekovano jim določbo in postopanje. Slovenski volici naj se brez izjeme v dneve volitev vseh razredov v mestu zberejo na volišču ter oddajo svoje glasove, kakor jim velewa razum in vest. Pojasnil dobé v društvenem glasilu in na poslednjem shodu. Naj ne poslušajo ne teh, ki bi jih zavajali iz nedomačega tabora, kakor se je uže godilo, niti ne domačih zasleplencev, kateri hočejo še sedaj usluge delati tem, kateri nimajo za slovenski živelj drugega, kakor preziranje. Ti, kateri hočejo slepi ostati in zaslepití še druge, se ne poboljšajo, tudi ko bi še drugo desetletje obsedeli Slovenci, kakor zadnjih 10 let.

V Tržaški okolici je treba premagati še mnogokako zmešnjavo, katero provzročujejo zaslepljeni domačinci, poleg teh, ki prihajajo iz drugih taborov v pojedine kraje okolice.

Tudi mi se bavimo na drugem mestu lista obširnše s Tržaškimi volitvami, ker gre za važno stvar. Trst je v nacionalnem pogledu važen za vse Slovence, a je važen tudi za ostale Slovane, zlasti cislitavske polovine. Od juga in severa hočejo poseči mogočni sosedje do Tržaške luke ali, kakor pravijo tudi, do Adrije. Tu so še Slovenci in Hrvati, oni so zagvozda, ki varujejo v internacijalni politiki interese Avstro-Ogerske in njene dinastije; le slepa politika more slovanski živelj prezirati, in ker se to godi, treba je, da ta živelj sam popravlja vsaj, kar je v njegovih, se ve da po krivi politiki oslabljenih silah. V nacionalnem interesu samoobrambe, v državnem in dinastiškem interesu, Slovenci skupno in složno na volišče!

Slovanska Čitalnica Tržaška je imela 13. t. m. letni občni zbor. Tajnikovo poročilo je omenilo, da društvena knjižnica šteje 500 knjig in 82 zborov in četverospbevov. Predsednik g. A. Truden, ker je preobložen z drugimi posli, ni mogel nadalje prevzeti predsedništva, kazal pa je nato, da se v društvu opazuje že nekaj časa prevelika mlačnost. Predsednik je sedaj odvetnik dr. Matej Pretner, podpredsednik dr. Karol Glaser, tajnik Iv. Guzelj, blagajnik A. Bogdanovič; ostali odborniki: Lud. Furlani, dr. Fr. Mandić, Iv. Mankoč, Iv. Šabec, Ante Truden in Iv. Abram; namestniki: Gregor Bartol, Drag. Paternost.

„Slovanska Čitalnica“ Tržaška se v resnici preveč zanemarija; novi odbor bode imel težavno zadačo, da bi se oživilo društvo ter tudi pomnožilo po članih. Trst ima vsled društvenega gibanja med Italijani in Nemci toliko zabav, da je le težavno pridobiti slov. živelj društvu, katero razpolaga le s preskromnimi sredstvi. Tu se je žrtvovati rodoljubom ter vabiti občinstvo sosebno s predavanji humorističnimi in poučnimi; to velja za vsa slovanska društva Tržaška.

Dr. Ferjančič, delavni slovenski drž. poslanec, je poročal o svojem delovanju na volilskem shodu dne 14. t. m. v Vipavi. V političnem pogledu je tožil o neugodnem položaju, o brezvplivnosti tudi slovenskih zastopnikov nasproti vladi, to pa zato, ker jih — ne potrebuje. Tožil je, da nočejo Mladočehi pristopiti v ostalo zvezo z desnico, a sam razklada, da poprejšnja večina je bila popustljiva, in tudi dobro vé, da so temu, kolikor je zavisno od parlamenta, krivi najbolj Poljaki. Kakó se hočejo torej Mladočehi vezati z večino, kjer bi se kazala poprejšnja onemoglost? Dr. Ferjančič je vsaj poleg marljivosti odkritosrčen pri označevanju stvari; jedino do tega ni še dospel, da bi izvajal posledice tudi zase ter šel tje, kamor sili stvarna logika, namreč v tako opozicijo, kakor Mladočehi in hrvatsko-slovenski klub znane petorice. Vidimo tu slovenskega zastopnika v mučnem psihološkem razpoloženju: ostati mu ni v družbi, kjer je, a vendar odločiti se ne more, kamor ga takó rekoč pahajo stvarni in odločilni razlogi.

„**Pisateljsko podporno društvo**“ v Ljubljani je imelo 13. t. m. občni zbor. Predsednik dr. Jos. Vošnjak spominjal se je v toplih besedah pokojnega pisatelja in pesnika Josipa Cimpermana ter predlagal, naj se pokojniku postavi dostojen nagrobni spomenik. Nekoliko darov so že nabrali v ta namen. — Tajnik prof. R. Perušek je poročal v društvenem delovanju minulega leta. Odbor se je sešel 6krat, zabavne večere je društvo priredilo 3. Društvenikov je bilo skupno 75, in to 19 rednih, 47 podpornih, 1 častni in 8 ustanovnikov. Po poročilu blagajnika g. Antona Funtka je bilo dohodkov 185-98 gld., stroškov pa 88-76 gld., od teh 85 gld. za podpore; ostanka v blagajnici dne 1. januarja . 1. 97 gld. 22 kr. Vsa društvena imovina je znašala koncem 1892. l. 1237 gld. 94 kr. Za Prešernov spomenik se je nabralo doslej 945 gld. 50 kr., glavnic, po prištetih obrestih in odbitih stroških, znaša 970 gld. 35 kr. in je vložena v mestni hranilnici Ljubljanski in v kmetijski posojilnici Ljub. okolice. Namesto prof. V. Bežka, odšedšega v Gorico, je izvoljen A. Trstenjak, drugi odborniki so vsi ostali stari.

Iz podatkov o denarnem stanju je razvidno, da je društvu delovanje jako omejeno; ono stori, kar more; drugače bi se ne storilo na Slovenskem niti toliko. A zanimanje je pač premajhno, in gorjé temu, ki bi se za hude slučaje hotel opirati na podpore potom pisateljskega podpornega društva v življenju; še sreča je, če more ono ukreniti kako ploščo po smrti! No, tudi ko bi bile razmere ugodnije, in

razum naše inteligencije na to stran povoljniji, bi ne dobilo naše društvo toliko dohodkov, da bi moglo v resnici izdatno podpirati kako pisateljsko moč. Tu se kaže onemoglost malih narodov, kakoršen je slovenski, najočitniše, a razmerno jednaka onemoglost se kaže v vsej literaturi, sosebno pa znanstveni, in tu zaslepljenci sebe in druge motijo, kakor da bi mogli Slovenci izhajati z lastno literaturo, in zagovarjajo pri tem najškodljivejši separatizem, a vstvarjajo na nekatere strani celó literarni partikularizem! Težanje za skupnim literaturnim jezikom za više kulturne potrebe jim služi celó v posmeh. To so veščaki ekonomskih zakonov, katerim se mora pokoriti po svoje tudi literatura! No, kar se dostaje slov. „pisateljskega podpornega društva“, zasluži ono vendar večje podpore, nego mu dohaja doslej. Ono je poklicano, če ne drugače, skrbeti vsaj za mrtve, in uže pijeteta zahteva, da slovenski pokojni pisatelji dobé vsaj po smrti nekako zadoščjenje, kate-rega jim narod ne daje ali ne more dajati za njih življenja. Slovanski pisatelji raznih vrst delujejo iz ljubezni do naroda; ali s to ljubeznijo so vendar združene velike žrtve, katere presazajo pri pojedincih daleč, daleč vsako primerjanje z gmotnimi žrtvami, katere podeljujejo ali odmerjajo tu pa tam s pozemnim blagom obsipani rodoljubi. „Pis. podp. društvo“ vé najbolje ocenjevati take razlike in primere, in zato je njemu prepuščati, da ukrepa po svojem spoznanju na to stran, a ravno zaradi tega zasluži posebne in večje podpore. Narodu pa je hvaležnemu biti, da ima tudi v podpornem društvu takih rodoljubov, ki vstrajajo in se po svoje žrtvujejo, da bi se izravnale krivice, ki se drugače brez narodove zavesti godé pri različnih merah izkazovanja hvaležnosti.

„**Narodni Dom**“ v Ljubljani začne se uže letos graditi. Njegov odbor se obrača v posebnem pozivu do vseh Slovencev, naj bi radodarno donášali svojih žrtev za novo zgradbo, naj bi nabirali darov po družbah, na veselicah, na svatovščinah in godovanjih. „Narodni Dom“ bode po načrtu, kateremu so veščaki soglasno prisodili prvo razpisano nagrado, po dispoziciji in zunanosti najlepše poslopje v Ljubljani. „Narodni Dom“ postane kvas za druge kulturne naprave, katere bode tekom časa neobhodno potrebne. Naj ne bode torej društva in posamičnika, ki bi ne storil svoje dolžnosti.

Odslej morajo vsi pomisleki prenehati, in treba je dejanski delati nato, da narod stori tudi to svojo dolžnost; a tu bi bilo umestno, da bi sosebno tudi imovitiši rodoljubi pomagali z njih dostojnimi doneski ter takó osvobodili množice, katere se žrtvujejo na drage strani in navdušujejo sosebno tudi za družbo sv. Cirila in Metoda in potem v raznih pokrajinah še za druge tudi važne potrebe. Srbi, Hrvati, Čehi imajo sinov med seboj, ki se pri potrebah velikih vsot tudi s ponosom odločijo za primerne večje doneske, in takó se nadejamo tudi na Slovenskem v pogledu na Ljubljanski „Narodni Dom“.

b) ostali slovanski svet.

Deželni zbori so se zaključili, in danes ste se zbrali avstrijska in ogerska delegacija na Dunaju. O dež. zborih sporočimo nekoliko prihodnjic, sosebno tudi o kranjskem.

Češki deželni zbor. Dr. Vašaty je stavil predlog, da se ustanovi najviše sodišče za zemlje korone češke. Z akti dokazuje, da jednako sodišče je imela češka v 17. stoletju. Istega dne, 15. t. m. je naznanil najviši maršalek Jurij Lobkovic, da 17. dne t. m. položi na dnevni red 2. čitanje vladne predloge o okrožnem sodišču v Trutnovu. Lobkovic je ostal pri svoji določbi kljubu dokazu dr. Herolda, da je to proti pravilniku dež. zbora. Zato sta šla še posebe poslanca V. Janda in E. Gregor k najvišemu maršaleku, da bi

odstopil od svoje odločbe, drugače da se Mladočehi popri- mejo obstrukcije, samo zato, da bi se odložila ista predloga. No, 17. dne maja, dasi je bilo razpravljanje o proračunu silnejše, je vendar Lobkovic postavil vladno predlogo na dnevni red, in ko so videli Mladočehi, da si ne morejo po- magati drugače, šli so k mizi poročevalčevi in k stenogra- fem, jim iztrgali papirje in v obče napravili velik ropot, vsled katerega se je morala pretrgati seja, in o polnoči k drugemu dnevju je prišlo naznanilo z Dunaja, da je pretrgana sesija, torej prej, nego bi se bilo zvršilo obravnavanje pra- računa.

Ta dogodek je napotil nemško liberalno stranko na Češkem, da je razglasila manifest, s katerim kliče k slož- nosti nemškega naroda. Vsa stvar pa provzročuje mnogo razgovarjanja in hrupa, in nemška liberalna stranka je dobila s tem kost, na kateri bodo njeni organi in agitatorji glodali vse letošnje poletje. Posledice so vsekakor neizogibne. Mla- dočehi pa so še v isti seji 17. maja podali v zboru važne izjave, in kdor te presodi, razvidi, kje je pravo, in kje je krivica. Češki narod pa je sedaj še bolj razburjen.

Anton vit. pl. Schmerling, nekdanji prvi minister, ki je provzročil sedanje volilne rede dež. zborov, centralist v pravem pomenu besede, je umrl 23. t. m. na Dunaju v 88. letu življenja. On ni zapustil ugodnih spominov Slovanom našega cesarstva, vendar je bil še vedno mnogo boljši nego sedanji epigoni; on je še leta 1885 v gospodski zbornici odločno zagovarjal celokupnost cesarstva in bil proti slabljenju države z duvalizmom. Sedanji centralnosti pa so Slovanom še nevarniši, ko zagovarjajo duvalizem in prezirajo s tem skupne interese cesarstva jedino zaradi nacionalnih interesov na škodo slovanskim narodom; sedanji centralisti so psevd- centralisti in v resnici germanizatorji. v tem ko bi bilo pri Schmerlingovem centralizmu kljubu krivičnim volilnim redom še vedno laže izkupati se in prodreti do primernišega pre- strojenja cesarstva. Po Schmerlingu so se stvari še mnogo poslabšale.

Češko. Dr. K. Mattuš, znani prvak Staročehov, je kot deželni poslanec odložil svoj mandat, opravičuje odstop svojim volilcem, in iz tega se vidi, da niti on ne vidi opas- nosti v Dunajskih punktacijah, ako bi se bile izvršile v smislu pogajanj ali po protokolu. On pa povdarja vedno, da bi se izvršila najprej narodna enakopravnost, ko ni možno doseči sedaj izvršitve drž. prava.

Češki zastopniki sklicujejo sedaj povsod shode ter raz- lagajo narodu položenje. Narod je ves soglasen v tem, da se je do skrajnosti upirati razkrojitvi Češke na dva dela.

Moravski knez in nadškof Kohn je razposlal tajno okrožnico, v kateri priporočuje svečenstvu učenje *po- svetnih* znanostij.

V bukovinskem dež. zboru je podal posl. Bežan v imenu ruskega kluba protest proti uvedanju ruskega fo- netiškega pravopisa v ruske šole bukovinske.

V gališkem dež. zboru je vprašal posl. Romančuk vlado zastran nejednakega postopanja nasproti poljskemu in ruskemu jeziku. Ta nejednakost se razteza na urade, šole in javno življenje. V obrednem vprašanju kaže na to, da prehod iz grško-kat. cerkve k latinskemu obredu se dovoli takoj, nikakor pa ne nasprotno.

Dunaj. Na zboru schulvereinskega odbora je govoril posl. za Iglav dr. Gross o počenjenju Dunaja ter je opominjal Dunajčane, naj bodo na straži. Navajal je, da delavci in rokodelci na Dunaju so z večine češki. Mnogo malih obrtni- kov je tudi čeških. Slišimo češki govoriti javno; češko šolo

tudi imamo. Ako ne bodo Dunajčani pozorni, izgubi to mesto nemški značaj.

Ta ščuvajoči govor je gotovo vplival, da so dijaki pro- vzročili škandal v gledališču na Jozefovem, ko so piskali in razsajali med godbo cesarske himne.

Na Dunaju je okolo 240.000 Čehov, a imajo samo jedno, na svoje stroške vzdržano osnovno šolo. Čehi pa niso opasni Dunaju, kakor Židje; ti so nekako zbrisali Dunaju poprejšnji značaj; Židje tudi najbolj hujskajo proti Dunaj- skim Čehom, ker bi radi prikrili, da so po svoje uničili poprejšnjo, svetovno znano „Gemütlichkeit“ Dunaja in Dunaj- čanov, potem ko so tu izpodkopali tla realnemu delu v obrti in trgovini. Kdor je pravi prijatelj Dunaju, bi opozarjal na opasnost od židovske, ne pa slovanske strani. No, antisemiti, ki uže delujejo proti židovskemu značaju Dunaja, rastejo.

Kulturna proslava v Črni Gori. Odbor za pri- rejanje proslave je sedaj priobčil „Občni program proslave štiristoletnice „Obodske štamparije“. Ta je: 1. Glavna pro- slava bode na Cetinju in na Obodu 14. in 15. julija (star. stila). 2. Za to sledi z Oboda izlet v Podgorico in na Dukljo preko Škaderskega jezera in Crnojevića Rijeke povrat na Cet- tinje. 3. S Cetinja izlet na Lovćen. Vse to bode trajalo 4 do 5 dni. Dan proslave je odrejen z obzirom na brze paro- brode, ki dojdejo v Kotor s Senjske Reke in iz Trsta. Radi olajšanja potovanja od Kotora bodeta tu gostom na uslugo dva odbornika. Prosijo se pa gostje, da vsak izvesti odbor o svojem dohodu najmanj 10 dni pred proslavo.

Ženski gimnazij v Galiciji naj bi se ustanovil v Galiciji po predlogu gališkega dež. zbora. Gospa Štefanija Predryminska hoče podariti za ta gimnazij 50.000 gld. Predlog se utemeljuje s tem, da je v Galiciji več ženskih nego moških, in da razne zapreke jemljejo možnost dekletom srednjega sloja stopati v zakon, zato naj bi država poma- gala, da bi ženske drugače s službami pomagale si v življenju. Ko bi se ne zasnoval posebe tak zavod, naj bi se pa dala kaka sedanja dekliška šola povečati z razredi gimnazijskimi, in bi se takó vsi razredi pristrojili za gimnazij.

Dijaki velikih šol, najprej v Insbrucku, potem v Gradcu, v Pragi, Beču in drugod so imeli te dni shode in posovetovanja, da bi zaščičali akademiško svobodo. Nekateri polkovniki so namreč prepovedali dijakom, ki so rezervni časniki, dohajati v dijaška društva. Tudi slovanski vseučiliš- čniki so se potegnili v nekaterih mestih za društveno svobodo, kakoršna je tradicionalna na velikih šolah. Nekod so slo- vanski dijaki opomnili, da nemški dijaki so molčali, ko se je sklenilo, da je tem pri vojakih služiti po 2 leti, namesto 1, ako ne napravijo dobro izpita iz nemščine. Ta opomnja je jako umestna, in je značilno tudi to, da so se sedaj za svobodo akad. društev potegnili najprej v Insbrucku in še le pozneje na Dunaju. Opomniti je tudi, da slovanska akad. društva postopajo vedno lojalno, in da nasproti njim ni nika- kor potrebno omejevanje akad. svobode v pogledu na dijake kot rezervne častnike. Skupno vojno ministerstvo je tudi izja- vilo, da ni ono izdalo omenjene prepovedi, ampak le nekateri polkovniki.

Za nemški Schulverein je Dunajski občinski zastop odločil 2000 gld. Protivili so se jedino antisemiti in pa jeden kanonik profesor. Ta svečenik je posebno povdarjal, da ljubi Nemštvo, da pa obsoja posezanje za tujimi otroci, kakor dela to nemški Schulverein. Dopisnik „Naše Sloge“ dodaje temu: Ko bi se v tega svečenika ugledali vsi nemški svečeniki v naših slovenskih zemljah, in vsi italijanski in italijanaški ali lahonski v Primorju, sosebno v Istri! Slovenski in hrvatski svečeniki so jednaki njemu. Niti oni nočejo po-

sezati po tujem, ali hočejo braniti svoje, tudi s podpiranjem naših šolskih društev, oni delajo kot vredni svečeniki svojih narodov, kot pravi in pošteni Slovenci odnosno Hrvati. Potem vpraša: Ako je Dunajski mestni zastop dal tako vsoto (ne govorimo o svrhi tega šolskega društva, katero mora obsoditi vsak poštenjak); ako je v svoj čas Tržaški mestni zastop dal 3000 gld. ital. društvu „Lega nazionale“ (katero je takisto obsojati, kakor nemški Schulverein): zakaj ne bi tudi naši mestni in v obče občinski zastopi dajali po svojih silah vsote za naša šolska društva sv. Cirila in Metoda, kolikor za družbo za slovenske zemlje, toliko za družbo, novo osnovano za Istro, družbi, kateri imati toliko plemenit namen?

Za Schulverein so priredili na Dunaju tudi letos „letni sejem“; vse se je zbiralo, in gospodičine so prodajale, obilo občinstvo je pa kupovalo, in nabrali so samo ob tej priliki 16000 gld.

Kollarjeva svečanost. Dunajski Slovani bodo Slavili 29. in 30. maja t. l. 100-letnico rojstva slavnega pesnika Jana Kollarja. Izvrševalni odbor je sezval veliki odbor, v katerem so zastopani vsi Slovani, ter si je izbral kot načelnika dra. Jana Lenocha in dra. Radoslava Pukla. Slavnost bode imela 2 dela, in to: „Akademije“ 29. maja v veliki dvorani „Ronacher“ in komersa 30. maja v restavraciji 2. kavane v Praterju. Pri akademiji bode sodelovala gospodičina Sklenar-Mala od narodnega gledališča v Pragi; državni poslanec prof. Masaryk; od Hrvatov g. Vukalović; mešani zbor „Slovanskega pevskega društva“ in drugi umetniki. Na komersu bode sodelovalo okolo 50 slovanskih društev na Dunaju in deputacije od raznih krajev. Odborova pisarna (I., Tiefer Graben, 11, Slovansko pevsko društvo) prijemlje pisma in naročbe sedežev za „akademijo“. Vabilo ima okrase v vseh slovanskih jezikih.

Ruski jezik v Pragi. Ruski učé tu gospodje: Lektor Jos. Kolár na češki univerzi in češki tehnik; prof. dr. Jan Režábek na češkoslovanski kupčijski akademiji; prof. Jan Váňa, Karol Štěpánek, Jaromir Hrubý in Franč. Blažej na svojih šolah ruskega jezika. — Za čisto rusko konverzijo je osnovan „Ruski kružok“, v katerem društvu se shajajo odlični članovi obojnega spola, in kjer se z društvenimi močmi igrajo ruske gledališčne igre in pejejo ruske pesni samospovom in zborom. Njemu je predsednik dr. Ian Vašatý, podpredsednik pa Adolf Patera, bibliotekar češkega muzeja. — V Pragi je tudi pravoslavna cerkev sv. Miklavža na Starem mestu; njen protojerej je g. Nikolaj Petrovič Apraksin, dijakon pa Nikolaj Mihajlovič Rudnjev in psalomščik Peter Grigorjevič Preobraženskij. Cerkevno petje je tu izvrstno, dà vzorno. — Pri deželni sodnji sta translatorja ruskega jezika gg. bibl. Ad. Patera in prof. Ign. Meisnar.

„Ruski kružok“ je 3. t. m. priredil „веселительный вечер“, ki je sestajal iz glasbenega I. dela, v tem ko se je igrala v II delu programa šaloigra A. N. Ostrovskega: „Въ чужомъ пирупохмѣлье“

Avstrijski Rusi. Na Levovskem vseučilišču ni niti jednega profesorja, ki bi umel ruski literaturni jezik. Ko je „Akademičeskij Kružok“ prosil z ruski pisano prošnjo, da bi se dovolili literaturni večeri, odbil je senat to prošnjo, češ, da je pisana v nerazumljivem jeziku. In to vseučilišče je slovansko, katero ima 2 stolice: stolico maloruskega jezika in književnosti in stolico primerjajočega jezikoslovja slovanskih jezikov. V Beču, Berlinu, Parizu pa so stolice ruskega jezika in literature; v Levovu, kjer je vseučilišče prav za prav namerjeno gališkim Rusom, pa take stolice ni!

Slovaki. „Nar. Noviny“, presojujoč cerkveno-politiške predloge madjarske liberalne vlade, pripominjajo: Nova insti-

tucija ima tudi politiško madjarizujučo stran. Poslušni organi bodo madjarili imena nemadjarskih posamičnikov tudi brez 50 kr. odškodnine. Na to se bode delalo na vse pretege. Drugače pa bode tudi mnogo sleparstva, ker ti, ki bodo pisali v matrike, sporočé le to, kar jim pové posamičnik, ako bode hotel. Potem bodo mogli kristijani požiditi se; krstu se vzame pomen svetosti. S tem se bode pospeševala brezkonfesionalnost in izpodkopavala npravstvenost. — Tudi „Nar. Nov.“ vprašajo, bode li mogla zbornica magnatov sprejeti take predloge. Poslednja je pri proračunski debati z večino postavila se proti tem vladnim predlogom.

Zagreb. Tu je volitev jednega poslanca v I. razredu zopet razburjala duhove. Opozicija se krepi vedno bolj in dobiva večo moralno moč; poskusila se je tudi ob tej priliki ter postavila kandidatom svojim vseučilišnega, hrvatskega temeljitega zgodovinarja in pisatelja Tad. Smičiklase, v tem ko je bil vladni kandidat sedanjí vseučilišni rektor dr. Pliverić. Vlada je vse storila, je pozvala vse činovnike na volišče in le z njih pomčjo je prodril dr. Pliverić, v tem ko je imel kandidat narodne opozicije z glasovi, katere je dobil, meščanstvo za seboj.

Dr. Ante Starčević je 23. t. m. praznoval 70letnico življenja. Pozdravili so ga tudi dijaki.

Umril je tukaj vseučilišni prof. Gjurjo Pilar, strokovnjak v eksaktnih znanostih in s svojim imenom prosluvisi tudi zunaj Hrvatske med učenim svetom.

Aleksander, kralj srbski, se je bil te dni sešel zunaj Belgrada s svojo materjo, kraljico Natalijo; poslednja se ne vrne v Belgrad, dokler se ne razveljavi zakon, po katerem je prepovedano očetu in materi sedanjega kralja bivati v Srbiji.

KNJIŽEVNOST.

Jugoslavenska akademija. Dne 23. marca je imel historiško-filologični razred javno sejo, v kateri je čital prvi član dr. P. Matković razpravo: „Opisi putovanja carskih poslanika u Carigrad, na imé Dav. Ungnada g. 1573—78 i Sinzendorfa god. 1577 ili o putopisima Stj. Gerlacha i S. Šveigera“. Oba potopisa prihajata od luteranskih propovednikov, baveča se z verskimi stvarmi turških zemelj in narodov s cerkvami in bogoslužjem. — Dr. Kosta Vojnović, akademik, je izročil: „Bibliografski pabirci iz dubrovačkih crkava“. Zbral je te pabirke za pravno zgodovino Dubrovaško. Med poročili o Dubrovaški zgodovini XIV—XVIII. veka je našel izvorno listino, katera razsvetljuje odnošaje republike Dubrovaške s hrvatsko-ogerskimi kralji, namreč odpis od 1. oktobra 1490. Vladislava, hrvatsko-ogerskega in češkega kralja na kneza in sovet Dubrovačke republike. — Dne 12. aprila je član-dopisnik dr. Milivoj Šrepol čital svojo razpravo o „Ivanu Bolici, Kotoraninu, latinskem pjesniku“. Kaže na Boličino pesem: „Descriptio Ascrivii urbis“, v kateri opisuje pesnik Kotor in Boko ter podaje verno sliko Kotora v XVI. veku. — Akademik dr. Fran Rački je izročil 2 priloga za „Starne“. Jeden prilog so izvodi iz večega rokopisa iz konca XV. veka; važen je sosebnost zaradi topografije v Sremu in Ogerski. Drugi prilog se dostaje slovanskega apostola sv. Kirila. In to je pismo Anastazija, bibliotekarja, velitrijskemu škofu Gauderiku, piscu t. zvane legende o slovanskih apostolih. To pismo je našel dr. Heine († 1848) v jednem rokopisu XV. veka v Lisaboni, zapustil je pok. Döllingerju, izdal pa nedavno dr. Friedrich v „Sitzungsberichte“ kr. bavorske akademije Monakovske, zv. III., str. 393 za l. 1892,

pridavši mu obširen uvod. Iz tega pisma se doznava, da je Konstantin filozof napisal na grškem jeziku zgodovino o najdenju trupla sv. Klementa v Kersonu, za tem besedo (sermo declamatorius) in pesem (hymnus), da je to zgodovino in besedo imenovani Anastazij preložil na latinski jezik za Gauderika, in da je poslednji porabil zgodovino svoje legendi ali translaciji. Tudi slovanski životopis sv. Konstantina porabil je isti vir ali istočnik. „Vienac“ dostavlja: „Kako naša akademija pomnjivo prati književnost i izvore, što se tiču slovjenskih apostola, te je bila tako sretna, da je prva priopćila (Starine XII, 206) isprave britičkoga muzeja, posvema je opravdano, da u svoj zbornik primi Anastazijevo pismo, objelodanjeno u spisima kod nas rijetkima pristupnim. Ovo je pismo osobito važno za ocjenu izvora, što služe životopisu naših apostola.“ — Akademija je obelodanila knjigo CXIV. „Rada“ (str. 236, cena 1 gld. 50 kr.) Ta knjiga obseza 4 razprave, in to 2 pravoslavni, 1 literarno-historiško in 1 jezikoslovno. Akademik dr. Fr. Vrbanić završuje svoje razlaganje o delu hrvatskega zakonodavstva na polju uprave od l. 1861. naprej, v tej knjigi gledé na gospodarsko življenje. Sosebno zanimiv je oddelek o zakonodavstvu o zadrugah, in tu kaže Vrbanić, kako so jo zagazili; dajali so zakone o zadrugah, tisočlet stari, narodni uredbi. Naj bi proučavali politiki hrvatski Vrbanićevo razpravo, no tudi slovenski politiki, ki z Nemci vred vstvarjajo in priporočajo v Dunajskem državnem zboru in zunaj njega nekaj „Höferecht“. — Akademik dr. Kosta Vojnović nadaljuje razpravo o sodbenem ustroju republike Dubrovačke v dobi 1460—1767. Tu se govori o zunanji politiki Dubrovnika in o notranjih njegovih odločitvah. V koncu se ozira na kulturno stanje one dobe. — Akademik, Dubrovčanin L. Zore, nadaljuje „Paljetkovanje“, t. j. čiščenje jezika.

La grammatica della lingua slovena. Knjigar Patronato v Vidmu je natisnil slovensko slovnico, kakoršno je v II. izdanju priredil dr. Sket za Nemce. Priredil jo je prof. dr. Jos. Loschi. V mali 8.º obseza 490 strani s slovensko-italijanskim in italijansko-slovenskim slovarčekom. Cena 4 lire. Kakor se vidi, čutili so Italijani potrebo za slovensko slovnico; poproda se gotovo najbolj v Avstriji, specialno na Primorskem, kjer so se Italijani učili doslej slovenski najbolj po slovnici, prirejani za Nemce. Zaradi beneških Slovencev je pač niso tiskali, a čudno je, da niso hoteli v Avstriji poiskati tiskarja in založnika. Za prejšnjih dob, in ni temu še dolgo, so Slovenci tiskali mnogoterih stvari v Vidmu.

Slovník jazyka pomorskiego czyli Kaszubskiego. Zbral i opracował Stefan Ramułt. (Cześć pierwsza.) Praca, odznaczona nagrodą Akademii umiejętności w Krakowie na konkursie Im. S. B. Lindego w R. 1889. W Krakowie. Nakładem Akademii umiejętności. Skład główny w księgarni spółki wydawniczej polskiej. 1893. Str. XLVIII 298, form. To znamenito znanstveno delo zanima občinstvo po raznih zaglavjih, katera so postavljena pred slovar, kakor: Wstęp: Kilka słów o Kaszubah i ich mowie. I. Rys etnograficzno-historyczny. II. Obecny obszar etnograficzny. — Wiadomości statystyczne. III. Dźwięki języka pomorskiego. IV. Narzeczka języka pomorskiego. V. Porównanie języka pomorskiego z językiem polskim. VI. Stanowisko języka pomorskiego w gronie języków słowiańskich. VII. Przegląd prac z zakresu leksykografii pomorskiej. Potem še le sledi leksikalni del, za njim pa zgledi v povestih „ludu kaszubskiego“. Delo je do-

bilo častno nagrado, a vidi se, da jo je zaslužilo; pomenja napredek v znanju slovanskih narečij, oziroma tudi v po-jašnjeju slovanske etnografije. To delo odpira nekako še ne poznano, a še manj do korenine raziskovan del slavanskega plemena in njegovih jezikovnih tvoreb. K tej knjigi se povrnemo zlasti zaradi njenih etnografskih pojasnil, s katerimi se razprostira od nove strani svetloba nad slovanskim plemenom v celoti in njegovih posamičnih oddelkih. Slovanski lingvisti pa dobé s pomočjo te knjige, kateri bode sledil še drug del, novega materiala v premišljevanje toliko v leksikalnem, kolikor gramatiškem pogledu. Krakovska Akademija si je s pri-znanjem in izdanjem tega učnega dela pridobila čast. Tu je bilo tudi polje, kamor ni posezal običajni in pri Poljakih ukoreninjeni šovinizem, avtor sam kaže popolno nezavisnost in v resnici govori svobodno, kakor je dostojno pravega znanstvenika.

Ludské povedomie. Črty k samopoučení. Sestavil Daniel Z. Lauček. Díel III. Vedenie a s ním spojené zjavy. Turč. Sv. Martin. Tlačou knihtlačárskeho učastinárského spolku. Nakladom spisovateľovým. 1893. Str. 188 vel 8.º Cena 1 gld., celega dela 1 gld. 50 kr. Avtor, kateri je po-svetil to delo pokojnemu, nedavno umršemu slovaškemu ro-doljubu Štef. M. Daksnerju, razlaga z znanstveno temeljstjo v jasnem slogu, v oplemenjenem domačem govoru pojem znanosti, kako se pridobiva in vrši to, kar imenujemo znanje. Zanimivo je sosebno poglavje, kakó on razlaga um a) s stališča slovanskega; b) grškega; c) latinskega. Uvodni odstavek s slovanskega stališča se glasi: „Z čeho povstalo slovo: „um“? — Zo slovesa „vnímat“, — ono je činné slovesné meno (substantivum verbale activum) „vjm“, prehlasovaním = „um“ („V“, „j“, „i“ splynuli za davna dovedna a tak povstalo z „v“, „j“, „i“ = „u“; a z „vjm“ = „um“)... Význam pak slovu „um“ je: „moc vnímania“. — Pisatelj kaže, kakó je narod sam razvijal v svojem psihologiškem življenju pojme in ž njimi besede. Tem, ki se bavijo s psi-hologijo in v obče s filozofijo, priporočamo to knjigo še po-sebe zaradi stvari same in potem zaradi jezika, v katerem se suče slovaški pisatelj očitno lahko.

Русская Библиотека. Издание И. Н. Пелеха. 1893. г. Выпуск III. и IV. (Мартъ и Апрельъ). Nadaljevanje: „Война и миръ“. Романъ Гр. Л. Н. Толстого. (Стр. 193-320). 12 snopičev z vsebino najboljših del velikoruskih pi-sateljev na leto 2 gld. 40 kr. Adres: Издательство „Русской Библиотеки“, во Львовѣ (Lvov, Lemberg), Бляхарская улица N. 13.

Скальги одворъ историу новой русской литературы je knjizica v 2. izdanju, katero je spisal prof. Vskovatov, in je jako praktičen pregled nove ruske književnosti.

Исторія политической экономіи, spisal prof. Čuprav, je knjiga, ki pri razpravljanju obče politiške ekonomije po-števata tudi ruske strokovnjake.

Poziv na predplatu. Josip Draženović, kr. sudb. pristav u Bakru, ponatisne posebe „Črtice iz primorskoga malogradskega života, navlastito senjskog“, in to v lastni založbi. Delo bode ob-sezalo 13 pol običajne 8.º, cena 80 kr. Nabiralci, ki dobé na 5 iz-vedov po 1 brezplačno, naj pošiljajo naročnino njemu.

Popravki. V 9. števu, str. 175 na levi, 26. vrsta spodej: Illovaški nam. Hovajskij; 177 na levi, 17. v. zg.: Supana bla-gajnikom.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posa-mične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.